

διαδρομές

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ / ΤΕΧΝΕΣ / ΙΣΤΟΡΙΑ / ΒΙΒΛΙΑ / ΜΟΥΣΙΚΗ / ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ

Κώστας Μπαηλάρας:

Το Αντάρτικο στην Ηπειρο (1941-1944)

■ «Εδώ είναι ένας λαός τρανταχτός»

Carte Postale
Tous les pays étrangers n'acceptent pas la correspondance au poste.
Seulement par la poste.
Mademoiselle Dupuis
ancien directeur à
Meauf

editorial

Το αντάρτικο στην Ηπειρο κατά την περίοδο 1941-1944 όπως το απαθανάτισε ο φωτογραφικός φακός του Κώστα Μπαλάφα (1920-2011), προσεγγίζουμε στις σημερινές “διαδρομές”, με αφορμή και το επερχόμενο αφιέρωμα που θα πραγματοποιηθεί στα Χανιά για τον Κ.Μ. που υπήρξε από τους κορυφαίους Έλληνες εκπροσώπους του ρεύματος της ανθρωπιστικής φωτογραφίας και του κοινωνικού προβληματισμού, που άνθισε διεθνώς μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο φωτογράφος και ιστορικός απαθανάτισε την πορεία του ελληνικού στρατού προς το αλβανικό μέτωπο, την Κατοχή και τον ένοπλο αγώνα του ΕΛΑΣ στην Ηπειρο, αφήνοντας πίσω του ένα εξόχως σημαντικό από πολλές απόψεις έργο, ανεκτίμητης αξίας.

περιεχόμενα

σελ. 3 ~ Πολιτισμός

σελ. 4 ~ Βιβλία - Αφορμή

σελ. 5 ~ Πολιτισμός

27/2

Ασκληπίος

28/2

Κυριακή

1/3

Ευδοκία,
Παράσχος,
Χαρίσιος

2/3

Ευθαλία

3/3

Κλεόνικος,
Θεοδώρτος

4/3

Γεράσιμος

σελ. 6 - 9 ~ Κώστας Μπαλάφας:
Το Αντάρτικο στην Ηπειρο
(1941 - 1944)

σελ. 10 ~ Παιδότοπος

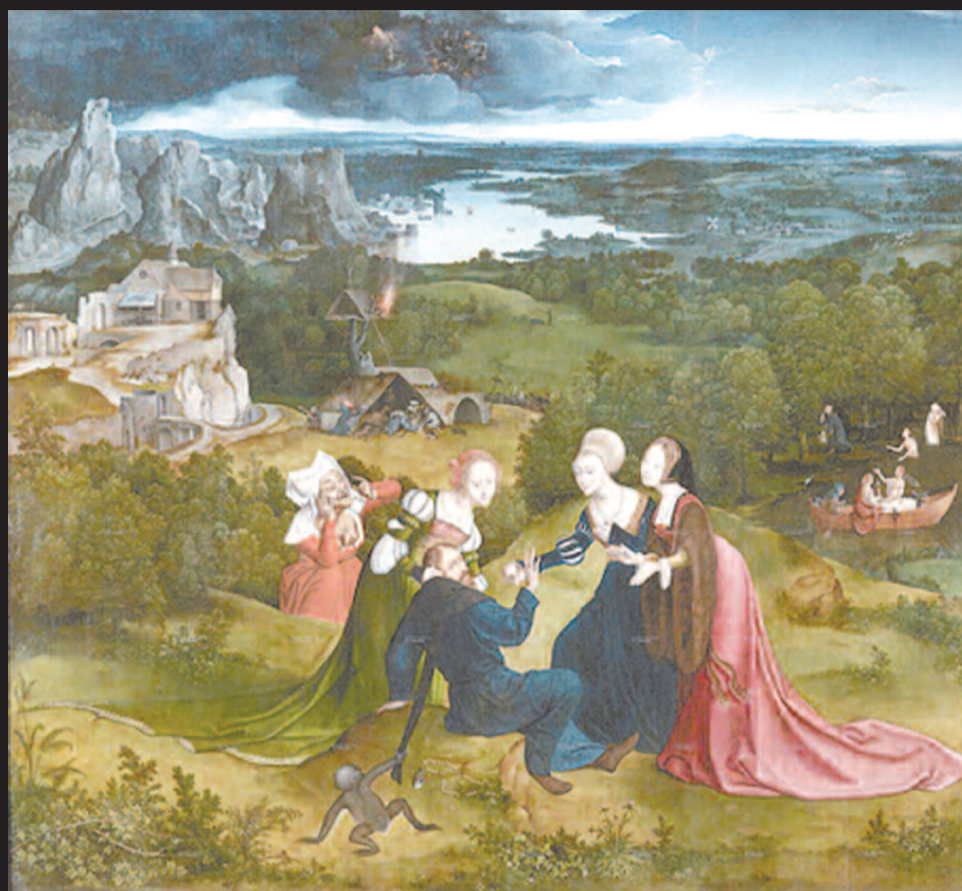
σελ. 11 ~ Συνέντευξη με
τον Παύλο Παυλίδη

σελ. 12 ~ Υγεία & Βότανα

No.502

Φανταστικό μουσείο

Joachim Patinir και Quentin Messys, “Οι Πειρασμοί του Αγίου Αντωνίου”, 1515, Μαδρίτη, Μουσείο Πράδο.

Μέγας Αντώνιος γεννήθηκε περί το 251μ.Χ. στην πόλη Κομά της Ανω Αιγύπτου, κοντά στη Μέμφιδα, από γονείς ευλαβείς και εύπορους. Ο Άγιος Αντώνιος έζησε στην Αίγυπτο και συγκεκριμένα στην Αλεξάνδρεια, τη μεταβατική εποχή των μεγάλων θρησκευτικών συγκρούσεων (μέσα 3ου - μέσα 4ου μ.Χ.) όταν στην Αλεξάνδρεια οι όψιμες παγανιστικές τελετές συμβίωναν με τον ανερχόμενο χριστιανισμό. Εξι μήνες μετά τον θάνατο των γονέων του, άκουσε στην εκκλησία την Ευαγγελική περικοπή του πλουσίου νεανίσκου, στην οποία αναφέρεται, ότι ο Χριστός είπε στον πλούσιο νέο: «πώλησον τα υπάρχοντά σου και δος πτωχοίς». Τόση μεγάλη εντύπωση προξένησε η Ευαγγελική αυτή προτροπή στην ψυχή του Αντωνίου, ώστε αμέσως μοίρασε τα υπάρχοντά του στους φτωχούς. Από τότε ο Άγιος Αντώνιος άρχισε να ζει ασκητικό βίο, εργαζόμενος αδιάκοπα και υποβαλλόμενος σε αυστηρή νηστεία, για να κατανικήσει τους πειρασμούς της σάρκας, αγρυπνώντας ολόκληρη τη νύχτα και τρώγοντας ελάχιστα. Στη συνέχεια απήλθε σε τόπο έρημο και μακρινό όπου η τροφή του ήταν ελάχιστη. Εκεί υπερνίκησε, με τη χάρη του Θεού, νέους πειρασμούς. Νύχτα και ημέρα έκανε ασκητικούς αγώνες με τους οποίους νέκρωσε τα σκιρτήματα των παθών, έφτασε στον βαθμό της απάθειας, υπερβαίνοντας τα όρια της ανθρώπινης φύσης. Μετά από είκοσι ολόκληρα χρόνια ασκήσεως και αφού έφθασε σε ύψη πηικής τελειώσεως και πνευματικής ανατάσεως, εμφανίσθηκε στον κόσμο και τότε άρχισαν να συρρέουν περί αυτόν πολλοί που τον θαύμαζαν ως ασκητή και θαυματοουργό.

Το έτος 311μ.Χ., κατά τον διωγμό του αυτοκράτορα Μαξιμίνου (307-313 μ.Χ.), κατήλθε στην Αλεξάνδρεια, για να ενθαρρύνει και να βοηθήσει τους πιστούς. Όταν έπαυσε ο διωγμός, ο Όσιος επανήλθε στην έρημο, αλλά επειδή αισθανόταν ενοχλημένος από την παρουσία πολλών, που πήγαιναν για να τον συναντήσουν, έφυγε από εκεί και ήλθε σε τόπο έρημο, ο οποίος βρισκόταν σε ψηλό βουνό, κοντά στην Ερυθρά Θάλασσα. Και εκεί όμως προσέρχονταν πολλοί για να λάβουν την ευλογία του, να διδαχθούν και να θεραπευθούν.

Στην έρημο γνώρισαν τον Άγιο Αντώνιο, ο Μέγας Βασίλειος και ο Μέγας Αθανάσιος. Ο Μέγας Αθανάσιος μάλιστα, έγραψε τον

Επιμέλεια: **ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ**
Ιστορικός Τέχνης - Αρχαιολόγος
Humboldt Universität zu Berlin
lastjudgment1540@hotmail.com

βίο του. Ο Μέγας Αντώνιος, αφού έζησε 105 έτη, κοιμήθηκε το 356μ.Χ.

Αν και, όπως λέγει ο Μέγας Αθανάσιος, μία από τις τελευταίες επιθυμίες του Οσίου Αντωνίου ήταν να μείνει κρυφός ο τόπος της ταφής του, οι μοναχοί που μόναζαν κοντά του, έλεγαν ότι κατείχαν το ιερό λείψανό του, το οποίο επί Ιουστινιανού (561μ.Χ.), κατατέθηκε στην Εκκλησία του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου στην Αλεξάνδρεια και από εκεί αργότερα, το 635μ.Χ., μεταφέρθηκε στην Κωνσταντινούπολη.

“Οι πειρασμοί του Αγίου Αντωνίου” είχαν υπάρξει ένα ιδιαίτερα αγαπητό θέμα απεικόνισης στη δυτικοευρωπαϊκή ζωγραφική, το οποίο πραγματεύεται την αέναη πάλη του ανθρώπου για την υπερνίκηση και χαλιναγώγηση των σαρκικών ενστίκτων και την υπέρβαση των παντός είδους επίγειων πρόσκαιρων απολαύσεων. Στην κλασική απόδοση του θέματος αυτού, τη μορφή των επικείμενων δαιμονικών πειρασμών λαμβάνουν τρεις γοπητευτικές νέες, συνοδευόμενες στον πίνακά μας και από μια σαρκαστική μέγαιρα, σύμβολο της παρρημασμένης ομορφιάς. Το έργο, αποτέλεσμα συνεργασίας δύο ζωγράφων, του Κουεντίν Μεσούς που ανέλαβε τις μορφές και του Γιοακίμ Πατινίρ που απέδωσε το τοπίο, είναι χαρακτηριστικό μιας τάσης στη βορειοευρωπαϊκή ζωγραφική της εποχής, κατά την οποία η ένταξη ανθρωπίνων μορφών σε πίνακες με πανοραμικά τοπία αναλαμβάνεται από εξειδικευμένους ζωγράφους και εμφανίζεται ως εικαστική σύμβαση και πρόσχημα που στοχεύει στο να δικαιολογήσει τις μεγάλες πανοραμικές σκηνές. Την ίδια στιγμή οι μεγάλες τοπιογραφικές απόψεις με το μυστικιστικό, μεταφυσικό γκριζοπράσινο φωτισμό τους και τους μακρινούς ορίζοντες, σήματα κατατεθέντα της τεχντοτροπίας του Πατινίρ, μπορούν να συσχετιστούν και με μια τάση εξωστρέφειας των Ευρωπαίων απέναντι στο μακρινό άγνωστο, όντας σύγχρονες με τις ανακαλύψεις νέων χωρών και ιδιαίτερα των κατακτήσεων πέρα από τον Ατλαντικό ωκεανό.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΗΜΟ ΧΑΝΙΩΝ

Αποκριάτικες εκδηλώσεις για μικρούς και μεγάλους

Ενα πλούσιο πρόγραμμα εορταστικών εκδηλώσεων για τις Απόκριες και την Καθαρά Δευτέρα έχει ετοιμάσει ο Δήμος Χανίων, δίνοντας την ευκαιρία στους δημότες όλων των ηλικιών να διασκεδάσουν, ξεφεύγοντας από τους ρυθμούς της καθημερινότητας.

Στιγμιότυπο από την χθεσινή συνέντευξη τύπου

ναφερόμενος στο εορταστικό πρόγραμμα ο δήμαρχος Χανίων Τάσος Βάμβουκας, σε χθεσινή συνέντευξη τύπου, ανέφερε πως «οι εκδηλώσεις μας απευθύνονται σε όλες τις ηλικίες, με δρώμενα τόσο κεντρικά όσο και στις Δημοτικές Ενότητες, πάρτι, πολύ χορό, μουσική, παιχνίδια και παραδοσιακά εδέσματα». Απευθυνόμενος στους πολίτες, μικρούς και μεγάλους ο κ. Βάμβουκας τους προσκάλεσε να συμμετέχουν «στις εκδηλώσεις του Δήμου μας με μοναδική προϋπόθεση να έχετε φορέσει τη γιορτινή σας διάθεση». Ο κ. Βάμβουκας ευχαρίστησε ιδιαίτερα όλους όσους συνέβαλλαν για την πραγματοποίηση των εκδηλώσεων. Από την πλευρά της η αντιδήμαρχος Πολιτισμού Βαρβάρα Περάκη παρουσίασε το πρόγραμμα των εκδηλώσεων και επεσήμανε μεταξύ άλλων πως: «Διοργανώνουμε ένα πλήθος εκδηλώσεων για να

βιώσουμε το κλίμα της εορταστικής ατμόσφαιρας για όλους και με όλους μαζί».

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Αναλυτικά το πρόγραμμα έχει ως εξής:
• Κυριακή 6 Μαρτίου, στις 3μ.μ.: Χανιώτικο Καρναβάλι στη Σούδα.
• Παρασκευή 11 Μαρτίου, στις 9:30μ.μ.: Νεώριο Μόρο, πάρτι μεταμφιεσμένων σε συνεργασία με Ελληνο - Γαλλικό Σύλλογο και Ιστιοπλοϊκό Όμιλο Χανίων, με το μουσικό σχήμα "Vamos Ensemble".
• Σάββατο 12 Μαρτίου στις 11:30π.μ.: Μουσική γιορτή με D.J. και αποκριάτικα δρώμενα για μικρά παιδιά με τον κλόουν Ζιν Ζιν και Φιστίκι, στον πεζόδρομο της οδού Μουσούρων.
• Σάββατο 12 Μαρτίου στις

4μ.μ.: Αποκριάτικο δρώμενο στο Γενικό Νοσοκομείο Χανίων - Παιδιατρική Κλινική για τα παιδιά, που νοσηλεύονται και δεν μπορούν να συμμετέχουν στις εκδηλώσεις της Αποκριάς, με τον Κλόουν - γιατρό.
• Κυριακή 13 Μαρτίου: Το παιχνίδι-θεσμός της Αποκριάς, το "Μεγάλο Κυνήγι του Θησαυρού 2016".
• Κυριακή 13 Μαρτίου στις 6μ.μ.: Πάρτι για μικρούς μασκαράδες με δωρεάν κεράσματα και πολλές εκπλήξεις στον χώρο εκδηλώσεων Δ.Ε. Ελ. Βενιζέλου (Κτήριο ΔΕΥΑΧ) "Πάρτι πάρτι ζωηρό άκρως εορταστικό".
- Πρώην Δημαρχείο Ακρωτηρίου "Απόκριες στο σχολείο των Μάγων".
- Κλειστό Γυμναστήριο Κλαδισού "Το Λούνα Παρκ της Γιορ-

τής & της χαράς".
• Καθαρά Δευτέρα 14 Μαρτίου, στις 11π.μ. Κούλουμα στο άλσος των Αγίων Αποστόλων με το μουσικό σχήμα ΟΚΤΑΒΑ, παραδοσιακά κεράσματα, ξυλοπόδαρους για τα παιδιά, αναβίωση παραδοσιακών παιχνιδιών και κατασκευή χαρταετών από τους Προσκόπους Χανίων.

ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ

"Το μαγεμένο ξόρκι της Αποκριάς"

"Το μαγεμένο ξόρκι της αποκριάς", της πολυτάλαντης Μάρως Θεοδωράκη, για μία ακόμη ημέρα στο μοναδικό στην Ελλάδα Μουσείο Τυπογραφίας, στο ΒΙΟΠΑ Χανίων, σήμερα Σάββατο στις 6.30 μ.μ.
Πρόκειται για μια διαδραστική παιδική παράσταση, εμπνευσμένη από την πασίγνωστη μουσική και συγγραφέα Μάρω Θεοδωράκη, που μέσα από το παραμύθι, αφυπνίζει αξίες όπως η φιλία, η αδελφότητα, η αγάπη αλλά και έννοιες όπως η διαφορετικότητα.
«Σε μια χώρα μακρινή, στη χώρα του Ζήσε-Γέλα, ετοιμάζονται όλοι να υποδεχτούν το Καρναβάλι. Ξυλοπόδαροι, ακροβάτες, θεατρίνοι, τροβαδούροι, μουζικάντες επιστρατεύουν το ταλέντο τους για μια αξέχαστη αποκριά.
Όμως μια επίμονη και δυνατή γκρίνια έρχεται

να χαλάσει τη χαρά της πόλης. Αραγε ο Πολύχρωμος Πιερότος θα καταφέρει να διώξει την γκρίνια; Το μαγικό ξόρκι της αποκριάς θα μπορέσει να νικήσει; Θα είναι τελικά η αγάπη σύμμαχος των παιδιών;"
Την παράσταση "ντύνει" μουσικά με το πιάνο της, η Μάρω Θεοδωράκη. Μαζί της, παίζουν οι ηθοποιοί Γιώργος Τσουρουνακής και Μαριάννα Σφακιανάκη.
Φορέστε στα παιδιά σας τις αποκριάτικες στολές τους και ελάτε όλοι σε μια μαγευτική παράσταση που θα σας παρασύρει στην χώρα του ΖήσεΓέλα!
Προκράτηση θέσεων (απαραίτητα) στο τηλέφωνο: 6977293283
Τιμή εισιτηρίου: 8 ευρώ.

ΣΤΟΝ "ΑΣΩΤΟ ΥΙΟ"

Αποκριάτικο πάρτι

Κυριακή του Ασωτού αύριο και το καφενείο "Ασωτος Υιός" στην παραλία του Κουμ Καπί γιορτάζει. Το καθιερωμένο αποκριάτικο πάρτι θα ξεκινήσει στις 7 το απόγευμα αύριο Κυριακή με μουσική από τον Στάθη Ιωάννου.

ΣΤΟ "ΕΛΛΗΝΙΣ"

Παιδική παράσταση

Παιδική παράσταση με τίτλο "Αίσωπος + Αδερφοί Γκριμ = Παιχνίδι" θα παρουσιάσει η ομάδα "Τόπι" αύριο Κυριακή 28 Φεβρουαρίου στις 12 μ. και στις 5 μ.μ. στο κινηματοθέατρο "Ελληνίς". Η παράσταση έχει παιχτεί σε περισσότερα από 200 σχολεία σε όλη την Ελλάδα.
Κείμενο - σκηνοθεσία: Δημήτρης Πλειώνης.
Πρωταγωνιστούν: Τα παιδιά!
Παίζουν: Μαρίνα Πανηγυράκη, Μαρία Μπρανίδου, Κωνσταντίνος Δανίκης, Δημήτρης Πλειώνης.
Εισιτήριο: 8 ευρώ.

ΣΤΟ ΒΕΝΙΖΕΛΕΙΟ ΩΔΕΙΟ

"Τα Γενέθλια της Κοκκινοσκουφίτσας"

Η Κοκκινοσκουφίτσα θα γιορτάσει τα γενέθλια της στην ομώνυμη παράσταση που θα παρουσιάσει η "Μέθεξις - Θεατρικές Παραγωγές" στο Βενιζέλειο Ωδείο αύριο Κυριακή και ώρες 11:30π.μ., 4:30μ.μ. και 6μ.μ. (3 παραστάσεις).
Προώληση εισιτηρίων στο Βενιζέλειο Ωδείο (Νικηφόρου Φωκά 5). Τιμή προώλησης 7 ευρώ, γενική είσοδος 9 ευρώ. Ισχύουν εισιτήρια ΟΓΑ.

ΣΤΙΣ "ΕΠΙΛΟΓΕΣ"

Αποκριάτικη εκδήλωση

Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων για παιδιά που διοργανώνει το βιβλιοπωλείο "Επιλογές", σήμερα Σάββατο στις 6μ.μ. θα πραγματοποιηθεί εκδήλωση που περιλαμβάνει αφήγηση του παραμυθού της Ζωρζ Σαρρή "Το Γαϊτανάκι", κατασκευή του παραδοσιακού γαϊτανακίου και εξήγηση του εθίμου, ενώ στη συνέχεια όλα τα παιδιά θα χορέψουν με τις κορδέλες.
Θα ακολουθήσει κατασκευή αποκριάτικων καπέλων και η εκδήλωση θα κλείσει με μουσική και χορό σε ρυθμό καρναβαλιού.

peugeot.gr

SERVICE
PEUGEOT
ECOEXPERT

FRONTIZO TO PEUGEOT MOY
MONO STOUS EIDIKOYΣ!

PEUGEOT SERVICE ECOEXPERT

59€

ME ΔΩΡΟ
ΤΗΝ ΟΔΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΕΤΟΣ

ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ:
• ΛΑΔΙΑ 10W40
• ΦΙΛΤΡΟ ΛΑΔΙΟΥ
• ΕΛΕΓΧΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ 15 ΣΗΜΕΙΩΝ
• ΕΛΕΓΧΟΣ - ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ
ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΕΩΝ

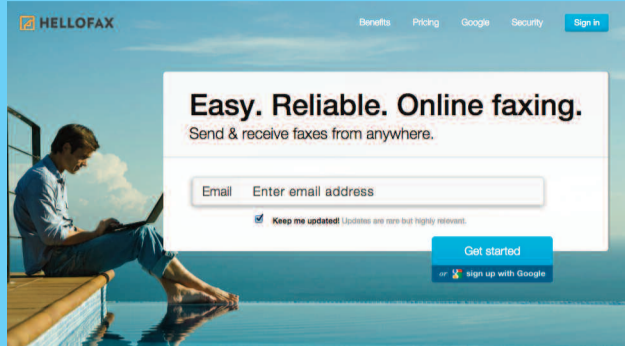
Ι. ΜΥΛΩΝΑΚΗΣ ΑΕ
ΠΩΛΗΣΕΙΣ | SERVICE | ΑΝΤΑΛΛΑΚΤΙΚΑ
4ο χλμ. Παλαιάς Ε.Ο. Χανίων - Καστελίου
(Μακρύς Τοίχος), Χανιά, Κρήτη
Τηλ.: 2821023944 έως 2821023948
www.peugeot-mylonakis.gr

PEUGEOT
PROFESSIONNEL

σερφ@ρίσματα

Της ΜΑΡΙΑΣ ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ

Στέλνει φαξ, χωρίς... φάξι!

www.hellofax.com

Σας ζήτησαν να στείλετε φαξ, αλλά δεν έχετε φαξ; Κανένα πρόβλημα. Εδώ θα βρείτε μια υπηρεσία που έχει μνησθεί από πολλά έγκυρα διεθνή sites τεχνολογίας -και όχι μόνο- που σας προσφέρει τη δυνατότητα να στείλετε και να λάβετε φαξ, χωρίς να χρειάζεται να έχετε μηχανήμα φαξ! Ακούγεται παράδοξο, αλλά είναι ακριβώς έτσι: Αν' ό,τι φαίνεται, δεν χρειάζεται πλέον να έχετε μηχανήμα για φαξ στο σπίτι σας ή στο γραφείο. Μπορείτε κάλλιστα να στείλετε το έγγραφο που θέλετε μέσω υπολογιστή στο φαξ του παραλήπτη που επιλέγετε. Και αντίστροφα, να λάβετε κείμενο από φαξ κατευθείαν στον υπολογιστή σας. Έτσι γλυτώνετε χαρτί -σε περίπτωση που δεν θα θέλατε να έχετε το συγκεκριμένο φαξ σε χαρτί- αλλά και χρήματα για αγορά επιπλέον μηχανημάτων. Η τεχνολογία προχωρά, το ίντερνετ βοηθά, και εμείς δεν κάνουμε τίποτα να δοκιμάσουμε αυτή την εναλλακτική που μας προσφέρεται.

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

http://www.env-edu.gr

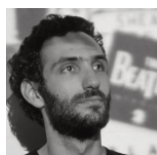
Ο www.env-edu.gr, όπως θα διαβάσετε στην αρχική του σελίδα, «Σχεδιάστηκε από ανθρώπους που ασχολούνται ερευνητικά με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και την ανάπτυξη Εκπαιδευτικού Λογισμικού και απευθύνεται κυρίως σε εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που θέλουν να εμπλουτίσουν τα προγράμματα ΠΕ που υλοποιούν στο σχολείο ή τα μαθήματα που διδάσκουν. Όμως η πύλη δεν αφορά μόνο εκπαιδευτικούς. Απευθύνεται επίσης σε όσες/ους ενδιαφέρονται να αναπτύξουν την ΠΕ μέσα από άλλους χώρους, όπως Μουσεία, Κέντρα Ενημέρωσης Προστατευόμενων Περιοχών, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, παιδικές κατασκηνώσεις κ.ά.»

Ο δυσκολότερος γρίφος...

www.deathball.net/notpron

Πώς τα πάτε με τα αινίγματα και τους γρίφους; Με τα δύσκολα παιχνίδια που μοιάζουν άλυτα, αλλά χρειάζονται όλη σας την προσοχή για να... βρείτε την άκρη; Εδώ θα βρείτε τον "δυσκολότερο γρίφο του κόσμου", όπως τουλάχιστον αυτοδιαφημίζεται! Είναι από τους δημοφιλέστερους online γρίφους, και -αν πιστέψουμε το site, που δεν έχουμε κανέναν λόγο να μην το πιστέψουμε- μόνο 34 άτομα, όλα αυτά τα χρόνια, τα κατάφεραν και τελείωσαν το παιχνίδι. Αν οι μέχρι τώρα περιγραφές σας έχουν κεντρίσει το ενδιαφέρον, τότε κάντε κλικ εδώ και επιχειρήστε το!

Αφορμή

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

yannis.kalo@gmail.com · no14me.blogspot.gr/

Ο πρώτος κακός

» Miranda July (μτφρ. Χαρά Γιαννακοπούλου, εκδόσεις Παπαδόπουλος)

Ανάμεσά μας κυκλοφορούν άνθρωποι πολυτάλαντοι και πολυπράγμονες, ανίκανοι να περιορίσουν την έκφρασή τους σε μία και μόνη φόρμα, κινητοποιημένοι συνεχώς από ερεθίσματα, διοχετεύουν τις ανάγκες και τις επιθυμίες τους σε νέα κανάλια, εξερευνώντας -μέρος αναπόσπαστο της δημιουργίας- πεδία άγνωστα, ενθουσιασμένοι από τις δυνατότητες που διακρίνουν να ανοίγονται μπροστά τους, με μια διάθεση παιδική, η ανακάλυψη ενός καινούργιου παιχνιδιού.

Μια ματιά στο βιογραφικό της Miranda July θα ήταν ικανή να επιβεβαιώσει τα παραπάνω. Οι σκεπτικιστές δηλώνουν: είναι δύσκολο, αν όχι αδύνατο, ένας δημιουργός να είναι επαρκής στη διάσπαση των εκφραστικών μέσων. Ο κανόνας τούς ενισχύει το επιχειρήμα, οι εξαιρέσεις μένουν να ανακαλυφθούν.

Θυμάμαι, όταν πήγα να στο λύκειο, ένα μάθημα με τον τίτλο Ιστορία των επιστημών και της τεχνολογίας, μάθημα που εμφανίστηκε για τις ανάγκες του νέου τότε συστήματος εισαγωγής στα πανεπιστήμια και εξαφανίστηκε γρήγορα στην επόμενη αλλαγή, μάθημα στο οποίο, ανάμεσα σε πολλά άλλα ενδιαφέροντα, γινόταν αναφορά σε έναν αρχαίο Έλληνα, ο οποίος ήταν γνωστός ως ο Βήτας, επειδή αν και είχε να επιδείξει σπουδαίο έργο σε διάφορους τομείς της σκέψης και της γνώσης, εντούτοις δεν ξεχώριζε πραγματικά σε κανέναν τομέα, ήταν δηλαδή καλός αλλά όχι άριστος. Το όνομά του δεν το θυμάμαι, το αναζητώ από καιρό σε καιρό, αλλά το βιβλίο εκείνο είναι καταχωνιασμένο σε ένα υπόγειο γεμάτο υγρασία το οποίο συνειδητά αποφεύγω να επισκεφτώ.

Τη Miranda July είναι πιθανό να τη γνωρίζει κανείς από την πρώτη της ταινία, "Εγώ εσύ και όλοι μας οι γνωστοί", που έκανε ιδιαίτερη αίσθηση όταν προβλήθηκε, για τον ιδιαίτερο τρόπο αφήγησης και απεικόνισης μιας ερωτικής ιστορίας, με διάθεση ανανεωτική -αν και όχι σκοπίμως- παιχνιδιάρικη, φαινομενικά ελαφριά και αστειά, μα μόνο ως κρυψώνα του άγχους και της θλίψης της σύγχρονης ζωής.

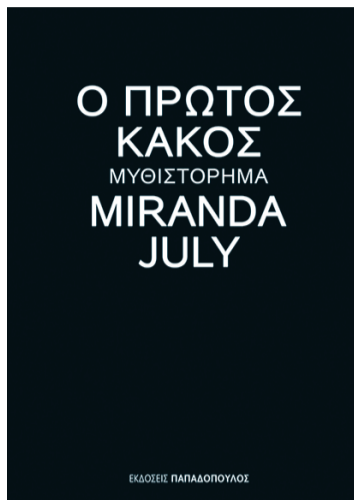
Η φετινή κυκλοφορία του πρώτου της μυθιστορήματος στα ελληνικά, την ίδια μάλλον χρονιά με την κυκλοφορία του βιβλίου στην Αμερική, με γέμισε προσδοκίες, αν και γενικότερα η έκδοσή του πέρασε μάλλον στα ψιλά. Διηγήματά της έχουν φιλοξενηθεί στο ιστολόγιο Logotexnia21.blogspot.gr, επιλογή από τη συλλογή διηγημάτων της με τίτλο: "No one belongs here more than you", που αποτέλεσε τη βάση για την ομώνυμη θεατρική παράσταση της ομάδος Phantom Pain.

Πήγα με το αμάξι στο ιατρείο σαν να πρωταγωνιστούσα σε ταινία από εκείνες που έβλεπε ο Φίλιπ -παράθυρα κατεβασμένα, μαλλιά ν' ανεμίζουν, ένα μόνο χέρι στο τιμόνι. Όταν σταμάτησα στο κόκκινο, κράτησα το βλέμμα μου στυλωμένο μπροστά. Όλο μυστήριο. Ποια είναι αυτή; θ' αναρωτιόντουσαν οι άνθρωποι. Ποια είναι αυτή η μεσήλικη γυναίκα στο μπλε Χόντα; Διέσχισα το υπόγειο πάρκινγκ κι έφτασα στο ασανσέρ. Πάτησα το 12 με δάκτυλο που φανέρωνε άνεση, παιχνίδι. Δάκτυλο έτοιμο για όλα. Με το που έκλεισαν οι πόρτες, κοιτάχτηκα στον καθρέφτη της οροφής και πρόβαρα τις πι-

ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Παρουσίαση βιβλίου της Αγγελικής Καραθανάση

Εκδήλωση για την παρουσίαση του βιβλίου της Αγγελικής Καραθανάση, "Η καθηγήτρια" θα πραγματοποιηθεί την Τετάρτη 2 Μαρτίου και ώρα 7:30μ.μ. στον χώρο της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Χανίων. Για το βιβλίο θα μιλήσουν οι: Σταμάτης Ν. Φιλιππίδης, ομότιμος καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης, Δημήτρης Βλαχοδήμος, δρ Νεοελληνικής Φιλολογίας (ΓΕΛ Ελευθερίου Βενιζέλου), Μαρία Χατζηποστόλου, εκπαιδευτικός - επιστημονική συνεργάτιδα της Ορθοδόξου Ακαδημίας Κρήτης. Αποσπάσματα θα διαβάσει η παιδαγωγός, Παυλίνα Παραδομενάκη. Την εκδήλωση διοργανώνουν ο Δήμος Χανίων και η Δημοτική Βιβλιοθήκη, σε συνεργασία με τον Σύνδεσμο Φιλολόγων Χανίων.

θανές εκφράσεις που θα έπαιρνε το πρόσωπό μου αν ο Φίλιπ ήταν στην αίθουσα αναμονής. Έκπληξη θα έδειχνα, αλλά όχι υπερβολική, και φυσικά εκείνος δεν θα βρισκόταν στο ταβάνι, οπότε ο λαιμός μου σίγουρα δεν θα ήταν τόσο τεντωμένος. Μέχρι το τέρμα του διαδρόμου πρόβαρα την έκφραση. Α! Α, γεια! Να η πόρτα ΔΡ ΤΖΕΝΣ ΜΠΡΟΓΙΑΡ ΧΡΩΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΙΑ Την άνοιξα με άνεση. Φίλιπ πουθενά.

Η Σέριλ, γυναίκα μέσης ηλικίας, με χαρακτήρα ευάλωτο, ζει μονάχη, εργάζεται σκληρά αλλά με πάθος, βασανίζεται από ένα μόνιμο κόμβο στο λαιμό, έναν κόμβο υστερικό. Είναι τσιμπημένη με τον Φίλιπ, συνάδελφό της, αρκετά μεγαλύτερο σε ηλικία, από τον οποίο δέχεται αντι-

κρουόμενα και δυσνόητα σινιάλα, ευρισκόμενα στο πεδίο που ορίζεται ανάμεσα στο φλογερό πάθος, την ανόθευτη αγάπη, τη συναδελφική ανοχή και την πλήρη αδιαφορία. Εκείνη δεν το βάζει κάτω. Δεν το βάζει κάτω ούτε όταν η κόρη των αφεντικών της έρχεται να μείνει μαζί της αναστατώνοντας τη ρουτίνα της. Δεν είναι ατρόμητη, απλώς αυτή η ζωή της έλαχε.

Η περιληψη της ιστορίας ελάχιστα μπορεί να συνεισφέρει στην αίσθηση της ανάγνωσης, τίποτα δεν είναι απλό στο σύμπαν της July, ούτε αναμενόμενο, ούτε κανονικό. Οι ήρωες, τα συναισθήματα και τα συμβάντα παίρνουν διαστρεφόμενες παράξενες και ανοίκες, ιδωμένες, θαρρείς, μέσα από παραμορφωτικούς καθρέφτες, αντανάκλασεις καθώς είναι μιας πραγματικότητας, που μοιάζει κανονική αλλά δεν είναι, αν και θα μπορούσε να είναι.

Μια αίσθηση χιούμορ, ιδιαίτερου και όχι συνηθισμένου, όχι μαύρου ακριβώς, όχι πάντοτε κατανοητού, πότε γλυκού και πότε πικρού, πότε γλυκόπικρου, που άλλοτε λειτουργεί και άλλοτε στέκει παράμερα.

Η έντασή μου, η βασική τουλάχιστον, έγκειται στην αποσπασματικότητα που διακρίνει την αφήγηση, θυμίζοντας σειρά επεισοδίων με τίτλο: στιγμιότυπα από τη ζωή της Σέριλ. Γεγονός που δεν βοηθάει στη ροή της ανάγνωσης, αν και τελικά καταφέρνει να συνθέσει το πορτραίτο της ηρώνας και το κάδρο της ζωής της. Δίχως διάθεση να αποκαλύψει στοιχεία της υπόθεσης, πρέπει να επισημάνω πως το δεύτερο μέρος έχει μεγαλύτερη συνοχή, μια αφήγηση πιο στέρεα, χωρίς να χάνει από την τρέλα της συγγραφέως.

Δυστυχώς η July δεν επιτυγχάνει αυτό που μοιάζει να οραματίστηκε παρά μόνο σποραδικά. Ίσως η μικρή φόρμα να ταιριάζει περισσότερο στην ιδιοσυγκρασία της, στην ικανότητά της στο στιγμιαίο ξάφνιασμα, στο τουίστ της πραγματικότητας, στην παράλογη και σουρεαλιστική τροπή των πραγμάτων.

Πάντως την ταινία της, εκείνη την πρώτη, να τη δείτε.

ΣΤΑ ΧΑΝΙΑ

Αφιέρωμα στον Κώστα Μπαλάφα

■ Φωτογραφίζοντας το Αντάρτικο στην Ηπειρο (1941 - 1944)

Ενα μεγάλο αφιέρωμα στον κορυφαίο Έλληνα ανθρωπιστή φωτογράφο Κώστα Μπαλάφα διοργανώνουν ο Πολιτιστικός Σύλλογος "Οι Φίλοι των Γραμμάτων και των Τεχνών", το Μουσείο Μπενάκη, το Μουσείο Τυπογραφίας, τα "Χανιώτικα νέα" και η Κ.Ε.Π.Π.Ε.ΔΗ.Χ. - Κ.Α.Μ.

ο αφιέρωμα αυτό περιλαμβάνει μία έκθεση με αντικείμενο το ανεκτίμητο φωτογραφικό του έργο ως φωτογράφος και ταυτοχρόνως ιστορικός της Αντίστασης στην Ηπειρο (1941 - 1944), η οποία θα φιλοξενηθεί στην Πύλη Σαμπιονάρα από την Παρασκευή 4 Μαρτίου έως το Σάββατο 2 Απριλίου. Τα εγκαίνια της έκθεσης θα γίνουν την Παρασκευή 4 Μαρτίου στις 8 το βράδυ.

Στον χώρο της έκθεσης φωτογραφίας θα υπάρχει δυνατότητα ξενάγησης με προβολή πρόσθετου οπτικοακουστικού υλικού για τμήματα τάξεων από σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Χανίων (Γυμνάσια, Λύκεια, ΕΠΑΛ κ.λπ.). Οι καθηγητές/-τριες που ενδιαφέρονται να συνοδεύσουν τους μαθητές σ' αυτήν το εκλεκτό, βιωματικό μάθημα σύγχρονης ελληνικής ιστορίας, καλό είναι να επικοινωνούν πρώτα με την υπεύθυνη αυτής της δράσης, την κα Μαρία Μαθιουδάκη, εκπαιδευτικό (κινητό: 6978602368), ώστε να προγραμματίσουν την επίσκεψή τους στον χώρο.

ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ

Επίσης, το Σάββατο, 5 Μαρτίου στο Μουσείο Τυπογραφίας Γιάννη & Ελένης Γαρεδάκη (Βιοτεχνικό Πάρκο Χανίων, Κτήριο 13-03) στις 7μ.μ. θα πραγματοποιηθεί εκδήλωση-συζήτηση για τον Κώστα Μπαλάφα, το φωτογραφικό του έργο και την Αντίσταση. Εισηγήσεις θα κάνουν οι:

Γεωργία Ιμοιρίδου, επιμελήτρια Φωτογραφικού Αρχείου Μουσείου Μπενάκη, "Η Αντίσταση του Κώστα Μπαλάφα",

Τάσος Σακελλαρόπουλος, υπεύθυνος Ιστορικών Αρχείων Μουσείου Μπενάκη, "Ενας εικοσάχρονος φωτογράφος και η

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΛΑΦΑΣ
«Εδώ υπάρχει ένας λαός τρανταχτός»
Φωτογραφίζοντας το Αντάρτικο στην Ηπειρο (1941-1944)

ΕΚΘΕΣΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ
4/3 - 2/4 2016
Πύλη Sabbionara, Χανιά
ΕΓΚΑΙΝΙΑ: ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 4 ΜΑΡΤΙΟΥ - 20:00
ΟΡΕΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗΣ ΕΙΣΙΤΗΡΙΑΣ: Σάββατο 10:00-13:00 & 18:30-21:00

ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ
Κώστα Μπαλάφα:
Το φωτογραφικό του έργο και η Αντίσταση
ΣΑΒΒΑΤΟ 5 ΜΑΡΤΙΟΥ - 19:00
ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ
Γενικό εισιτήριο: 2 ευρώ
Επιπλέον Φωτογραφικό Αρχείο Μπενάκη: 1 ευρώ
Τάσος Σακελλαρόπουλος: 1 ευρώ
Πρόσθετο εισιτήριο για την έκθεση "Οι Φίλοι των Γραμμάτων και των Τεχνών": 1 ευρώ
Διακόσμηση: 1 ευρώ
Εισιτήρια για την έκθεση "Οι Φίλοι των Γραμμάτων και των Τεχνών": 1 ευρώ
ΣΥΝΤΗΝΗΣΕΙΣ
Δημήτρης Δαμασκηνός: 10 ευρώ
Επιπλέον: 2 ευρώ

ορεινή κοινωνία της Ηπείρου στα χρόνια της Αντίστασης",
Μαρία Σπηλιωτοπούλου, διευθύντρια Ερευνών στο Κέντρο Ερευνών της Ιστορίας του Νεότερου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών, "Η Βρετανική Στρατιωτική Αποστολή στην Κρήτη (1941-1945): διαβάζοντας τις αναφορές των Βρετανών αξιωματικών συνδέσμων".
Τη συζήτηση θα συντονίσει ο Δημήτρης Δαμασκηνός, εκπαιδευτικός Δ.Ε. - ιστορικός.

ΣΤΟ "ΜΕΓΑΛΟ Ο"

Αφήγηση παραμυθιών... για μεγάλα παιδιά

Η ομάδα Αφήγησης "Παραμύθ' αλός" είναι μια παρέα κοριτσιών που αγαπούν τα λαϊκά παραμύθια του κόσμου και τις αφηγήσεις τους.

Σήμερα Σάββατο στις 6:30μ.μ. στην αίθουσα του μεγάλου "Ο" θα αφηγηθούν φιλοσοφικά παραμύθια και μας προσκαλούν να ταξιδέψουμε μαζί

τους.

Η ομάδα αποτελείται από τη Δ. Γεωργιάδου, τη Γ. Μοχλάκη και τη Β. Σταμπολάκη και η αφήγηση απευθύνεται σε νέους άνω των 12 ετών και ενηλίκους.

Η είσοδος είναι ελεύθερη και πάντα δεκτές οι προσφορές σε τρόφιμα μακράς διάρκειας για

την ενίσχυση της Κοινωνικής Κουζίνας Χανίων.

Επίσης, το ίδιο βράδυ ο Paul Goodman θα παρουσιάσει συνθέσεις του εμπνευσμένες από παραδόσεις της Ανατολικής Μεσογείου.

Paul Goodman: σάζι, λύρα, Μανωλία Κοκολογιάννη: λύρα, Στέλιος Κασσαπάκης: ούτι.

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ

Κοπή βασιλόπιτας Ναυτοπροσκόπων

Την πρωτοχρονιάτικη πίτα του θα κόψει το 2ο Σύστημα Ναυτοπροσκόπων αύριο Κυριακή στις 7 το απόγευμα στο Πολιτιστικό Κέντρο της Μητρόπολης Κυδωνίας και Αποκορώνου.

Όπως αναφέρεται στην σχετική πρόσκληση «η εκδήλωση θα πλαισιωθεί από πρωτότυπες παρουσιάσεις, μέσα από τις οποίες θα έχετε τη δυνατότητα να ζήσετε μαζί μας τις όμορφες προσκοπικές στιγμές της προηγούμενης χρονιάς».

Μουσείο ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ
της εφημερίδας «ΧΑΝΙΩΤΙΚΑ ΝΕΑ»

Ανακαλύψτε την εφεύρεση που άλλαξε τη ροή της ιστορίας
Ανοιχτά κάθε Κυριακή 10:00-15:00

Ομαδικές επισκέψεις και άλλες μέρες, με ραντιβού, στα τηλέφωνα 2821051003 (εσ. 115), 6974020861 και 2821080090.

Βιοτεχνικό Πάρκο Χανίων, Κτήριο 13-03
Email: info@typography-museum.gr
www.typography-museum.gr

ΣΤΟ "ΒΟΗΜΕ"

Βραδιά φλαμένκο

Ο βιρτουόζος κιθαρίστας Γιώργος Βαλίρης, έρχεται από την Ολλανδία τη Δευτέρα 29 Φεβρουαρίου για να συναντήσει τη χορεύτρια Γιώτα Πεκλάρη και την τραγουδίστρια Δροσιά Χαρίση σε μια βραδιά φλαμένκο στον κινηματογραφικό χώρο του Boheme, Χάληδων 26-28, στο παλιό λιμάνι. Μια μαγική βραδιά με ένα εξαιρετικά αριστοτεχνικό μουσικό ιδίωμα, περίτεχνα πλεγμένο από ό,τι άγγιξε την Ανδαλουσιανή γη.

ΣΤΑ ΧΑΝΙΑ

Γενική Συνέλευση Φίλων Ιστορικού Αρχείου Κρήτης

Η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση των Μελών του Συλλόγου Φίλων του Ιστορικού Αρχείου Κρήτης θα πραγματοποιηθεί σήμερα Σάββατο και ώρα 7μ.μ. στο Ξενοδοχείο Porto Venezia (Ακτή Ενώσεως - παλιό λιμάνι Χανίων). Επιπρόσθετα θα πραγματοποιηθεί και η κοπή της πίτας του Συλλόγου.

ΓΙΑ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΑΝΝΟΥΣΑΚΕΙΟΥ

Μουσικό ταξίδι με τη Γλυκερία

Το Αννουσάκειο Θεραπευτήριο Χρονίων Παθήσεων, Κέντρο Αποθεραπείας και Αποκατάστασης Κλειστής Νοσηλείας "Ο Άγιος Σπυρίδων" της Ιεράς Μητρόπολης Κισιάμου και Σελίνου και ο Εθελοντικός Σύνδεσμος "Φίλοι του Αννουσάκειου Ιδρύματος" διοργανώνουν ένα μουσικό ταξίδι με τη Γλυκερία, την Τετάρτη 2 Μαρτίου, στο Κέντρο Διασκέδασης Ευτυχία Παλλάς, στα Καμισιανά Κολυμπαρίου, στις 8μ.μ.

Ο Στέλιος Φωτιάδης επιμελείται το πρόγραμμα που περιλαμβάνει λαϊκά - παραδοσιακά - έντεχνα, καθώς και επιτυχίες της σπουδαίας ερμηνεύτριας.

Συμμετέχει ο νέος ταλαντούχος τραγουδιστής Βασίλης Προδρόμου.

Τα έσοδα θα διατεθούν υπέρ των αναγκών των δομών και των προγραμμάτων κλειστής και ανοικτής περίθαλψης του Αννουσάκειου Ιδρύματος.

Τιμή Εισιτηρίου 20 ευρώ, με πλήρες μενού και ποτό.

Εισιτήρια προπωλούνται στο Hondos Center, Χανιά στην Ιερά Μητρόπολη Κισιάμου και Σελίνου και στο Αννουσάκειο Ίδρυμα.

ΣΤΑ ΧΑΝΙΑ - Συναυλία με την Αργυρώ Καπαρού

Η Αργυρώ Καπαρού, μια σημαντική ερμηνεύτρια του σύγχρονου ελληνικού τραγουδιού, έρχεται στα Χανιά για μια μοναδική συναυλία, στο Βενιζέλιο Ωδείο Χανίων, το Σάββατο 5 Μαρτίου και ώρα 21.30.

Στη συναυλία αυτή, που έχει τον τίτλο "Η αγάπη 5 γράμματα..." την ξεχωριστή καλλιτεχνίδα θα συνοδεύουν, δύο εξαιρετικοί μουσικοί:

-Ο Βασίλης Ντρουμπογιάννης, στο πιάνο

-Η Μπέλα Λιονάκη, στο ακορντεόν

Συμμετέχει ακόμη στη συναυλία, υπό την επιμέλεια της Μπέλας Λιονάκη, και το νεανικό χορωδιακό σχήμα "Μουσικοί Ορίζοντες".

Συμμετέχει ακόμη στη συναυλία, υπό την επιμέλεια της Μπέλας Λιονάκη, και το νεανικό χορωδιακό σχήμα "Μουσικοί Ορίζοντες".

Συμμετέχει ακόμη στη συναυλία, υπό την επιμέλεια της Μπέλας Λιονάκη, και το νεανικό χορωδιακό σχήμα "Μουσικοί Ορίζοντες".

Η Αργυρώ Καπαρού, στενή συνεργάτης επί πολλά χρόνια του Σταμάτη Κραουνάκη στο σχήμα "Σπείρα-σπείρα", έχει μια πολύχρονη και σημαντική διαδρομή στο χώρο του σύγχρονου ελληνικού τραγουδιού, έχοντας συνεργαστεί με

πολλούς και σπουδαίους δημιουργούς αλλά και τραγουδιστές, εντυπωσιάζοντας με την ιδιαίτερη ερμηνευτική και σκηνική της παρουσία. Η τέταρτη και πιο πρόσφατη προσωπική της δισκογραφική δουλειά, είναι το άλμπουμ "ΧΕΙΡΟΛΑΒΕΣ", σε στίχους Λίνας Νικολακοπούλου και μουσική της Δάφνης Αλεξανδρή. Το θέμα λοιπόν, σύμφωνα και με τον τίτλο της μουσικής παράστασης ("Η αγάπη 5 γράμματα..."), είναι η "αγάπη". Και τα τραγούδια φανερώσουν, ότι η αγάπη είναι το γιατρικό του ανθρώπου απέναντι στον καημό, την αδικία, την απογοήτευση, την υπαρξιακή αναζήτηση, τη λησμονιά ..., είναι η ασπίδα απέναντι στη σκληρότητα της ζωής μας. Τα τραγούδια γίνονται οι χειρολαβές των ανθρώπων, στις δύσκολες αυτές στιγμές που διανύουμε και μας δίνουν δύναμη κι ελπίδα.

Το Σάββατο λοιπόν 5 Μαρτίου, η Αργυρώ Καπαρού -συνεχίζοντας τις τόσο όμορφες κι επιτυχημένες εμφανίσεις της ανά την Ελλάδα- θα κάνει μια "στάση" στην πόλη μας, και μαζί με τους συνεργάτες της θα μας ταξιδέψουν στο μαγικό κόσμο της καλής μουσικής.

Το Σάββατο λοιπόν 5 Μαρτίου, η Αργυρώ Καπαρού -συνεχίζοντας τις τόσο όμορφες κι επιτυχημένες εμφανίσεις της ανά την Ελλάδα- θα κάνει μια "στάση" στην πόλη μας, και μαζί με τους συνεργάτες της θα μας ταξιδέψουν στο μαγικό κόσμο της καλής μουσικής.

Το Σάββατο λοιπόν 5 Μαρτίου, η Αργυρώ Καπαρού -συνεχίζοντας τις τόσο όμορφες κι επιτυχημένες εμφανίσεις της ανά την Ελλάδα- θα κάνει μια "στάση" στην πόλη μας, και μαζί με τους συνεργάτες της θα μας ταξιδέψουν στο μαγικό κόσμο της καλής μουσικής.

Το Σάββατο λοιπόν 5 Μαρτίου, η Αργυρώ Καπαρού -συνεχίζοντας τις τόσο όμορφες κι επιτυχημένες εμφανίσεις της ανά την Ελλάδα- θα κάνει μια "στάση" στην πόλη μας, και μαζί με τους συνεργάτες της θα μας ταξιδέψουν στο μαγικό κόσμο της καλής μουσικής.

Το Σάββατο λοιπόν 5 Μαρτίου, η Αργυρώ Καπαρού -συνεχίζοντας τις τόσο όμορφες κι επιτυχημένες εμφανίσεις της ανά την Ελλάδα- θα κάνει μια "στάση" στην πόλη μας, και μαζί με τους συνεργάτες της θα μας ταξιδέψουν στο μαγικό κόσμο της καλής μουσικής.

Το Σάββατο λοιπόν 5 Μαρτίου, η Αργυρώ Καπαρού -συνεχίζοντας τις τόσο όμορφες κι επιτυχημένες εμφανίσεις της ανά την Ελλάδα- θα κάνει μια "στάση" στην πόλη μας, και μαζί με τους συνεργάτες της θα μας ταξιδέψουν στο μαγικό κόσμο της καλής μουσικής.

Επιμέλεια:

ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ*

Κώστας Μπαλάφας:

Το Αντάρτικο στην Ηπειρο (1941 - 1944)

«Το να βγάλεις λίγα χρυσάνθεμα, ακόμα και μια βαρκούλα που κουνιέται, δεν λέει και σπουδαία πράγματα. Εδώ είναι ένας λαός τρανταχτός, που πέρασε δια πυρός και σιδήρου... Αυτόν το λαό φωτογραφίζω». ¹

■ «Εδώ είναι ένας λαός τρανταχτός»

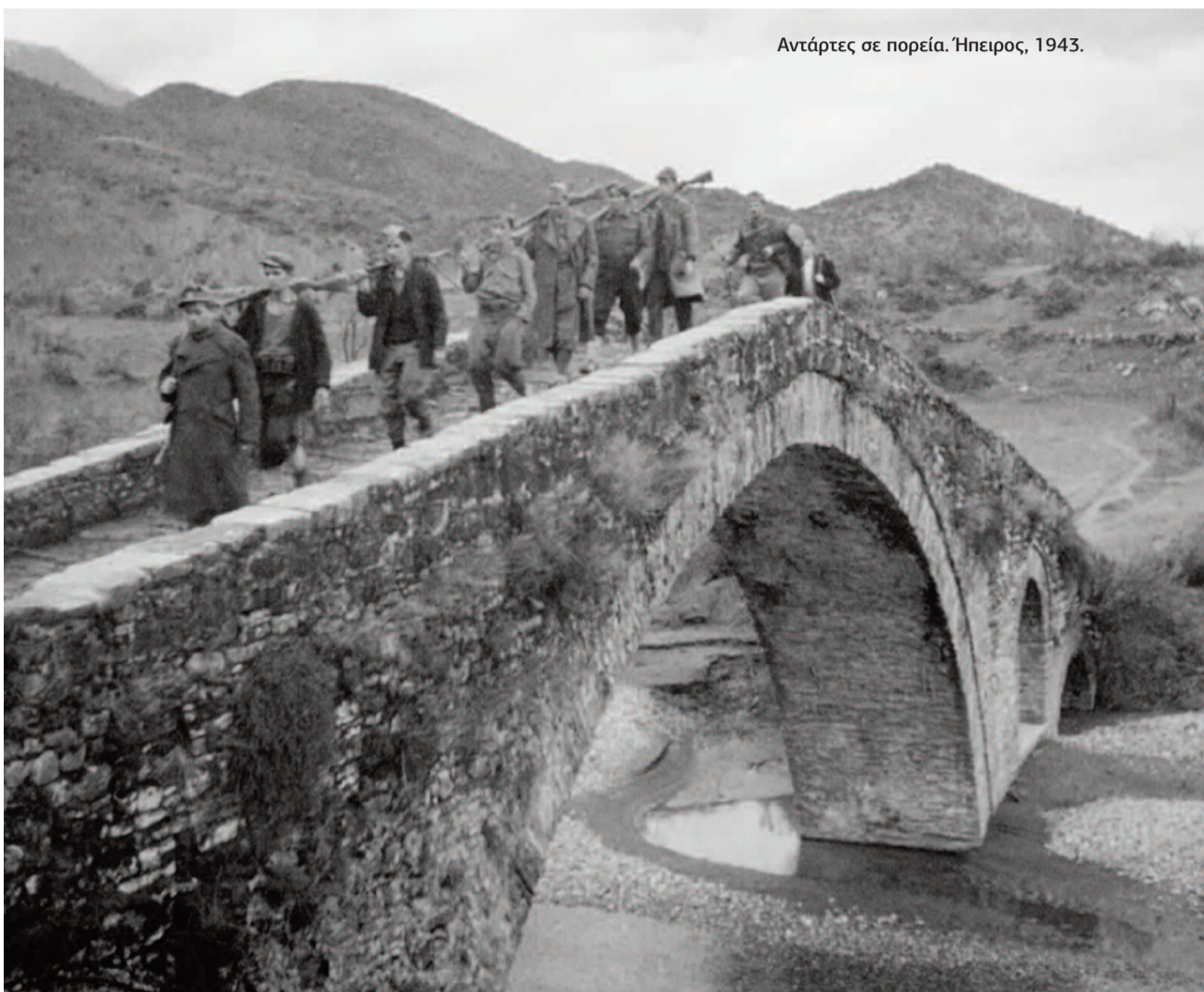
Κώστας Μπαλάφας (1920 - 9 Οκτωβρίου 2011), ο αγωνιστής και (με το ανεκτίμητο φωτογραφικό του έργο) ιστορικός συγκρατώνων των χρόνων της Κατοχής και της Αντίστασης, συγκαταλέγεται ανάμεσα στους κορυφαίους Έλληνες εκπροσώπους του ρεύματος της ανθρωπιστικής φωτογραφίας και του κοινωνικού προβληματισμού, που άνθισε διεθνώς μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Στην αρχή της λαμπρής του φωτογραφικής διαδρομής απαθανάτισε με τον φακό του πολύ κρίσιμες στιγμές του τόπου: το αλβανικό μέτωπο, την Κατοχή και τον αγώνα του ΕΛΑΣ στην Ηπειρο.

Γεννήθηκε στην ορεινή Χώσεψη (Κυψέλη σήμερα) της Αρτας από φτωχούς αγρότες γονείς, τον Γιώργο και την Αρχοντούλα. Το ηπειρώτικο χωριό του ήταν κακοτράχαλο ², όπως έλεγε κι ο ίδιος, «εκεί που οι άνθρωποι παιδεύονται να επιβιώσουν, οργώνοντας την άγονη γη, λες και στύβουν με τα χέρια τους γυμνά το ξερό χώμα και το ποτίζουν με ιδρώτα, ώσπου να δώσει καρπούς... Μεγάλο μαράζι ήταν -πέρα από τη φτώχεια- και ο ξεριζωμός. Αναγκαία λύση για την επιβίωση ήταν ο δρόμος της ξενιτιάς. Το μήνυμα που κυριαρχούσε ειδικά για τους νέους ήταν: "Φύγε να σωθείς". Πάρα πολλοί έφυγαν...».

Κι ο ίδιος ο Κ. Μπαλάφας ξενιτεύτηκε νωρίς για λόγους βιοπορισμού, μόλις τέλειωσε το Δημοτικό: «Να εδώ σ' αυτή την πέτρα, εκεί παρακάτω με ξεπροβόδισε η μάνα μου και μου 'πε τις τελευταίες της συμβουλές, όπως λένε όλες οι Ηπειρώτισσες μάνες στα παιδιά τους για να μη γίνουν κλέφτες, ότι αν βρω κάπου λεφτά, να πάω αμέσως να τα παραδώσω: κανένα, μου λέγε, δεν πετάει χρήματα. Ή κάποιος τα 'χασε ή κάποιος τα 'βαλε επίτηδες, να δει αν κλέβεις... Να πας να τα δώσεις αμέσως: δε θα σου κάνουν ποτέ καλό αυτά τα λεφτά. Α... μου 'πε και λίγα ακόμα, μ' αγκάλιασε, με φίλησε και από τότε έμελλε να μην την ξαναιδώ». ³

Τα παιδικά του βιώματα έμειναν βαθιά χαραγμένα στη μνήμη του με την παραμικρή λεπτομέρεια: «Απ' το χωριό μου κατέβηκα πρώτα στην Αρτα. Εκεί ο πατέρας μου, για να μη με στείλει μόνο στην Αθήνα, με παρέδωσε σ' ένα γνωστό μας δάσκαλο να με συνοδεύσει. Παράκληση του πατέρα μου ήταν να με βοηθήσει, ώσπου να βρω στην πλατεία Κουμουνδούρου την ταβέρνα ενός συγχωριανού μας, που ήταν θαυμάσιος άνθρωπος και καλός πατριώτης.

Σ' αυτόν έβρισκαν απάγκιο ⁴ πολλά χωριατόπαιδα απ' την Ηπειρο, που δεν είχαν στον ήλιο μοίρα. Εκτός από ένα πιάτο φαγητό που τους έδινε, φρόντιζε να τους βρρίσκε και δουλειά. Αυτό έγινε και μ' εμένα, καταλήγοντας να πιάσω δουλειά σε ένα ονομαστό τότε γαλακτοπωλείο-ζαχαροπλαστείο της οδού Πατισίων κοντά στον Άγιο Λουκά, με την επωνυμία "Δελφοί". Την ημέρα δουλειά, το βράδυ νυχτερινό σχολείο».

Αντάρτες σε πορεία. Ήπειρος, 1943.

Η πρώτη του επαφή με τη φωτογραφία

Η πρώτη του επαφή με τη φωτογραφία και τη φωτογραφική μηχανή ήταν στα 13 του χρόνια: «Στο αφεντικό μου αυτό είχαν έρθει κάτι συγγενείς του από την Αμερική, ομογενείς, και θεώρησε υποχρέωσή του να τους ξεναγήσει σε διάφορα μέρη. Μια μέρα σκέφτηκαν να ανέβουν στην Πάρνηθα: είπαν, μάλιστα, να πάρουν και μian αναμνηστική φωτογραφία. Τότε ήταν τα κουτάκια αυτά τα Brownie της Kodak που στοίχιζαν πολύ φτηνά, ήταν εύκολα στη χρήση, γιατί είχαν απλαnar φακό και δεν είχε απαιτήσεις για ειδικούς χειρισμούς. Κάποιος θα έπρεπε όμως να κρατάει αυτό το κουτί για να φωτογραφηθούν αυτοί, και αγάρεψαν ⁵ εμένα. Όταν είδα εγώ ότι αυτό που βλέπω μπροστά μου μπορώ να το αποτυπώσω στο χαρτί, με μάγεψε και είπα "ένα τέτοιο εργαλείο θα 'θελα για να αποτυπώσω τα βιώματά μου και να καταχωρίσω τους ανθρώπους που έζησα και μόχθησα μαζί τους, που έζησα χαρές και λύπες».

Στο γαλακτοπωλείο του συμπατριώτη του ο Κώστας Μπαλάφας εργάστηκε μέχρι το 1936, οπότε πήγε για σπουδές κοντά στην πατρίδα του, στη Γαλακτοκομική Σχολή Ιωαννίνων.

«Στον χώρο της φωτογραφίας», θα πει πολλά χρόνια αργότερα, «μπήκα γύρω στα 1938 εδώ στα Γιάννενα με δάσκαλο τον Απόστολο Παναζίδη, έναν φωτισμένο καλλιτέχνη και πολύ καταρτισμένο φωτογράφο». ⁶

Όταν σπούδαζε στα Ιωάννινα, κατάφερε ν' αγοράσει με τις λίγες οικονομίες του μια junior Kodak με 7.7 φακό πουλώντας και το ρολόι του για να συμπληρώσει το ποσό.

Μετά την αποφοίτησή του -ν φοίτηση ήταν διετής- συνέχισε για ένα χρόνο σπουδές γαλακτολογίας στην Ιταλία, όπου και έμαθε τα ιταλικά. Την εποχή που βρισκόταν στην Ιταλία, αντικα-

τέτισε τη μηχανή του με μία Robot. ⁷

Το 1939 επέστρεψε στα Γιάννενα και διορίστηκε έκτακτος υπάλληλος στη Γαλακτοκομική Σχολή. Εκεί εργαζόμενο τον βρήκε ο πόλεμος και η Κατοχή.

«Με τη Robot και μ' ένα φιλμ που έπεσε κυριολεκτικά από τον ουρανό, ...φωτογράφισα τον Αγώνα»

Με αυτή τη μηχανή, ο νεαρός τότε φωτογράφος έμελλε ν' απαθανάτισε την πορεία του ελληνικού στρατού προς το αλβανικό μέτωπο, την Κατοχή και τον ένοπλο αγώνα του ΕΛΑΣ στην Ηπειρο.

Τα φιλμ ήταν δυσεύρετα, αλλά η τύχη βοηθάει τους τολμηρούς! Τον Νοέμβριο του 1940, τα ελληνικά στρατεύματα κατέρριψαν ένα από τα πρώτα ιταλικά βομβαρδιστικά που κατέπεσε στην Καλούτσιανη Ιωαννίνων. Στα σκορπισμένα συντρίμια του βρέθηκε από τους χωρικούς και το περιμάζεψαν ένα σφραγισμένο μεταλλικό κουτί με πολλά μέτρα αεροπορικού φιλμ Ferrania Capelli. Γι' αυτούς ήταν άχρηστο, για τον ερασιτέχνη τότε φωτογράφο πολύτιμο. Το απέκτησε με αντίτιμο μερικές οκάδες καλαμποκάλευρου, περιζήτητο προϊόν για την περίοδο της Κατοχής ⁸.

Λαϊκή συνέλευση. Μπισδούνι, 1942.

Φωτογραφία από το λεύκωμα του Κώστα Μπαλάφας: Ηπειρος.

Ο Κώστας Μπαλάφας σπουδαστής στη Γαλακτοκομική Σχολή.

Η είσοδος της Μονής Αγίας Παρασκευής. Εικονίζονται αριστερά ο Διοικητής του 85ου Συντάγματος ΕΛΑΣ Καρσεράς και δεξιά ο Θ. Δερμάνης. Χαράδρα Βίκου, Φθινόπωρο 1944.

Χρησιμοποιώντας αυτό το φιλμ στη μικρή του ιταλική Robot, ο Κώστας Μπαλάφας κατέγραψε πολλά από τα εγκλήματα των κατακτητών στην Ηπειρο και, αμέσως μετά, τη δραστηριότητα του αντάρτικου στην ίδια περιοχή. «Με τη Robot και μ' ένα φιλμ που έπεσε κυριολεκτικά από τον ουρανό, μέσα σ' ένα βομβαρδιστικό ιταλικό που το 'ριξαν τα αντιαεροπορικά μέσ' τα Γιάννενα, κατάφερα να συνεχίσω-έκοβα κομματάκια, γέμιζα τις μπομπίνες κι έτσι φωτογράφησα τον Αγώνα».

«Μέσα σε μια μικρή παράγκα, εμφανίζει και τυπώνει κρυφά. Χωρίς ηλεκτρικό, κατασκευάζει ένα σκοτεινό θάλαμο που δουλεύει με τον ήλιο! Από ένα μικρό παράθυρο στέλνει το φως μ' έναν καθρέφτη στους συγκεντρωτικούς φακούς του μεγεθυντήρα! Αργότερα, υποχρεωμένος να δουλεύει μόνο τη νύχτα, φτιάχνει μια ξύλινη δικάλα με δεμένα πάνω της καλώδια, την οποία πετάει και αγκιστρώνει κάθε βράδυ στα εναέρια σύρματα, κλέβοντας ρεύμα απ' τους Γερμανούς!»⁹

«Δεν είναι τούτο πάλεμα
σε μαρμαρένια αλώνια,
εκεί να στέκει ο Διγενής
και μπρος να στέκει ο Χάρος.
Εδώ σπκώνετ' όλ' η γη
με τους αποθαμένους,
και με τον ίδιο θάνατο
πατάει το θάνατό της.
Κι απάνω απάνω στα βουνά,
κι απάνω στις κορφές τους
φωτάει μεμιάς Ανάσταση,
ξεσπάει αχός μεγάλος.
Η Ελλάδα σέρνει το χορό, ψηλά,
με τους αντάρτες,
-χιλιάδες δίπλες ο χορός,
χιλιάδες τα τραπέζια-,
κ' είναι οι νεκροί, στα ξάγναντα,
πρωτοπανηγυριώτες!»

Από το ποίημα του Α. Σικελιανού,
“Η Αντίσταση”.

Ο Κώστας Μπαλάφας με το όπλο στον ώμο και τη φωτογραφική του μηχανή κρεμασμένη στο στήθος, αντάρτης στην Ηπειρο (Ζαγόρι, 1943).

«Η Αντίσταση είναι έργο του ελληνικού λαού»

«Η Αντίσταση είναι έργο του ελληνικού λαού... Κι αν στεκόμαστε σε ορισμένα ονόματα είναι γιατί η μοίρα και η ιστορία τα διάλεξαν να υποστούν και τη μαρτυρική θυσία. Δεν ειπώθηκε μια λέξη γι' αυτό τον λαό που μοιράστηκε απ' τη μπουκιά το φαί από το στόμα το δικό του να ταΐσει έναν στρατό ολόκληρο.

Δέχτηκε, του κάψαν το σπίτι, του σκότωσαν τα ζώα, χάσαν τους ανθρώπους, κι όμως δε βρέθηκε κανείς να πει μια κουβέντα».¹⁰

Ο Κώστας Μπαλάφας δεν υπήρξε επαγγελματίας φωτορεπόρτερ, ούτε βρέθηκε τυχαία στο μέτωπο των πολεμικών επιχειρήσεων: κατά τη διάρκεια της Κατοχής εντάχθηκε στην 6η Ταξιαρχία του Ελληνικού Λαϊκού Απελευθερωτικού Στρατού (Ε.Λ.Α.Σ.) ως μαχητής-τυφεκιοφόρος του 85ου Συντάγματος και παράτολμος φωτογράφος¹¹ που φωτογράφιζε τις καταστροφές των χωριών και τις άλλες κτηνωδίες του κατοχικού στρατού, τις ζυμώσεις για την έναρξη του ένοπλου αγώνα, τις πορείες και τις μάχες των αντάρτων, των θρήνων των μανάδων, και αργότερα τις εκδηλώσεις στην πόλη των Ιωαννίνων κατά την Απελευθέρωση.

«Για την Ηπειρο που έζησα τα πράγματα εκείνους τους καιρούς», θυμάται μπροστά στον κινηματογραφικό φακό ο Κώστας Μπαλάφας, «την Αντίσταση την αρχίσαμε ακριβώς με τις πρώτες μέρες

Ατέλειωτες πορείες. Συχνά απ' τον κάματο και την αγρύπνια αποκοιμιόνταν περπατώντας, έναν ύπνο που λίγο διέφερε απ' το θάνατο.

της Κατοχής, όταν ο στρατός οπισθοχωρώντας έκρυψε λίγα όπλα για την κακή την ώρα. Και είναι μια καθαρά υπόθεση του ελληνικού λαού και της φιλοπατρίας του. Οι νέοι έγιναν οι φλογεροί κήρυκες του ξεσπικισμού. Αυτοί φλόγισαν τις καρδιές της δουλωμένης Ρωμιουσίνης. Στην αρχή δούλευα κι εγώ μαζί τους εδώ στην πόλη. Όταν, όμως, τα πράγματα δυσκόλεψαν, πέρασα με στην ένοπλη δράση».¹²

Το γεγονός που ανάγκασε τον Κώστα Μπαλάφα ν' ανέβει μια ώρα αρχύτερα στα “λαμπερά βουνά” ήταν γιατί το 1942 συνελήφθη και πέρασε στο Μεσολόγγι ιταλικό στρατοδικείο, όχι για κάποια σημαντική πράξη αντίστασης, αλλά από μια “απροσεξία”, όπως λέει ο ίδιος: Από κάποιους Αλβανούς μαυραγορίτες είχε αγοράσει ένα ασφράγιστο τρανζίστορ. Απ' αυτό, κρυμμένος σ' ένα υπόγειο με φίλους του, άκουγαν καθημερινά τα νέα από το BBC. Δεν αρκέστηκαν σ' αυτό, βέβαια, και σιγά-σιγά άρχισαν να κυκλοφορούν ένα δελτίο με τα νέα που μεταδίδονταν. Κάτι τέτοιο, φυσικά, δεν μπορούσε να κρατηθεί μυστικό για πολύ καιρό. Μαθεύτηκε και τους έπιασαν. Το στρατοδικείο από κάποια σύμπτωση έδειξε επιείκεια και τους καταδίκασε μόνο σε τρεις μήνες φυλακή με αναστολή. Έτσι, απέθνηκαν ελεύθεροι.

Τότε πήρε την απόφαση να καταταγεί στον ΕΛΑΣ. Η Ασφάλεια έκανε έρευνα στο σπίτι του στα Γιάννενα, βρήκε το περισσότερο υλικό απ' τα “ντοκουμέντα της χαρτοσακούλας”, το κατάσχεσε και βέβαια ποτέ πια δεν ξαναβρέθηκε.¹³

Μαχητής - τυφεκιοφόρος του 85ου Συντάγματος του ΕΛΑΣ και παράτολμος φωτογράφος

Στο Ζαγόρι, στο Χάνι του Καμπέραγα, έχοντας πάντα μαζί τη φωτογραφική του μηχανή, συνάντησε το φίλο του Λέανδρο Βρα-

«Στάσου να σε βγάλω μια φωτογραφία», του είπε ο Λέανδρος Βρανούσης όταν, μαζί με τον εικονιζόμενο αντάρτη, συνάντησαν και οδήγησαν τον 22χρονο τότε φωτογράφο, στο 85ο Σύνταγμα του ΕΛΑΣ. Χάνι του Καμπέραγα, Ζαγόρι, 1942.

νούση.¹⁴ Εντάχθηκε στο 85ο Σύνταγμα του ΕΛΑΣ με διοικητή τον γενναίο Γιώργο Καλλιανέση και υπήρξε μόνιμος συνοδοιπόρος, σε ατέλειωτες πορείες από περιοχή σε περιοχή, με τον φίλο του Λέανδρο.

Στο βουνό ο Κώστας Μπαλάφας συνάντησε ανθρώπους που ξεμεροβραδιάζονταν στο ύπαιθρο, έτοιμοι για μετακίνηση, γιατί στο κάθε τους βήμα παραμόνευε ο θάνατος. «Ανθρωποι που στερούνταν τα πάντα, ακόμα και το ψωμί. Οι πιο πολλοί, λίγο-πολύ ξυπόλητοι, μόνιμα ψειριασμένοι, αλλά με τη μεγάλη απόφαση για να πεθάνουν για τη λευτεριά».¹⁵

«Οι πρώτες αντάρτικες ομάδες ήταν οπλισμένοι μ' όπλα βολεύονταν ο καθένας, ακόμα και τον ρουσιμό τους, τα πρώτα τους όπλα ήταν αυτά που είχε αναμερίσει¹⁶ ο στρατός στην οπισθοχώρηση, αλλά ακόμα και με γκράδες¹⁷ ξεθαμμένους απ' το παλιό οπλοστάσιο των προγόνων, όπου κάπου μερακλήδες παλιοί τους είχαν καταχωνιασμένους στις αστράδες¹⁸ με κοντάκια πλουμισμένα, με γοργόνες και σιντέφια¹⁹. Σιγά-σιγά, όμως, απόκτησαν

Καπετάνιοι του ΕΛΑΣ. Εικονίζονται: στη μέση ο Γεώργιος Καλλιανέσης (Μεσσήνης) και αριστερά ο Κώστας Κηπουρός (Μετσοβίτης). Ζαγόρι, φθινόπωρο 1944.

Ηπειρώτισσα αντάρτισσα του Ε.Λ.ΑΣ.

Ο Τάσος Χαλκιάς σε κάποιο διάλειμμα των μαχών ευφραίνει τους Ηπειρώτες αντάρτες με το κλαρίνο και τους ρυθμούς του.

Σκηνή από τη θεατρική ομάδα του Κοτζιούλα, ΕΛΑΣ Ηπείρου.

σύγχρονο οπλισμό στις μάχες τους με τον εχθρό κι εκείνα τ' άρπαξαν από το ίδιο του το χέρι και του 'σπασαν τα μούτρα».²⁰

«Με αυτούς τους λίγους, τους απροσκύνητους, ξεκίνησε κι έγινε ο μεγάλος στρατός του Ε.Λ.Α.Σ. "το καινούργιο αρματολίκι"»...

«Και κοντά σ' αυτούς, τους ξυπόλητους, τους κατσαπλιάδες ²², όπως τους έλεγαν οι καλοβολημένοι, μαζεύτηκε ό,τι εκλεκτό είχε αυτός ο τόπος απ' το πνευματικό του δυναμικό, άνθρωποι ασυνήθιστοι από κακουχίες και στερήσεις στάθηκαν δίπλα στον λαό και τον βοήθησαν στη δύσκολή του ώρα αλλάζοντάς του την μοίρα».

«Οι άνθρωποι αυτοί δεν ήταν μόνο αξιωματι-

κοί, δεν ήταν μόνο λόγιοι, ήταν κι άνθρωποι καλλιτέχνες, κάμαν το "θέατρο του βουνού", όπως ο Γιώργος ο Κοτζιούλας, και αξιοποίησαν σπυρί-σπυρί τη γνώση των απλών ανθρώπων του λαού, για να φτάσουν σε κορφές καλλιτεχνικής δημιουργίας».²³

Γενναίοι δεν ήταν μόνο οι συμπολεμιστές του Κώστα Μπαλάφα, μα κι ο ίδιος είχε παράτολμο χαρακτήρα και οι πράξεις του χαρακτηρίζονταν από γενναιότητα, γεγονός που αποδείχτηκε, όταν "αιχμαλώτιζε" στον φακό φοβερά εγκλήματα και σκηνές μπροστά στους Ιταλογερμανούς κατακτητές, με κίνδυνο την άμεση εκτέλεσή του με συνοπτικές διαδικασίες ή όταν

φωτογράφιζε τους διπλανούς συμπολεμιστές του την ώρα της μάχης.

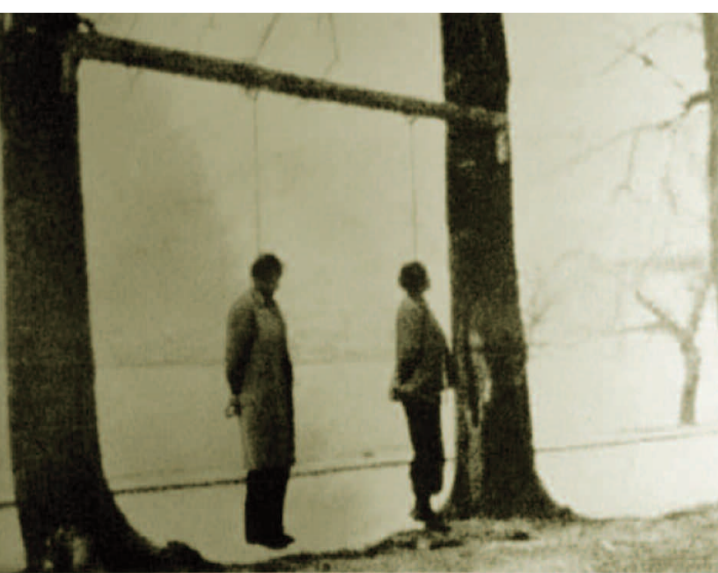
Αδιάφυστος μάρτυρας της παράτολμης ιδιοσυγκρασίας και εφευρετικότητάς του είναι η φωτογράφιση των σωμάτων των πατριωτών Τόδουλου και Φαρίδη, που αιωρούνταν άσπυχα ανάμεσα σε δύο πλατάνια στις όχθες της λίμνης των Ιωαννίνων τον Μάρτη του 1944, όπως αναφέρει στο βιβλίο του ο Κώστας Μπουμπούρης, **"Ο Κώστας Μπαλάφας και η Ελλάδα του"**.²⁴

Οι Γερμανοί κατακτητές άφηναν αλλά και υποχρέωναν το πλήθος να πλησιάζει την επιτηρούμενη από φρουρούς περιοχή, για λόγους παραδειγματισμού και εκφοβισμού. Ο Κώστας Μπαλάφας έκανε πρώτα μια πρόχειρη αυτοψία, υπολόγιζε τις αποστάσεις και ξαναγύριζε κρατώντας στην αγκαλιά του μια τσάντα με κρεμμύδια. Μέσα στην τσάντα του μανάβη, όμως, είχε κρύψει τη φωτογραφική του μηχανή με ανοιχτή μια τρύπα μπροστά στο φακό, για να φωτογραφίζει χωρίς να γίνεται αντιληπτός: «Κανείς δεν έπρεπε να ξέρει ότι φωτογραφίζω. Δεν ήταν μόνο οι Γερμανοί, αλλά και οι χωροφύλακες που ήταν χειρότεροι».²⁵

Περνώντας μπροστά απ' τους κρεμασμένους, και από ικανή απόσταση, απαθανάτισε το γεγονός, αφήνοντας έτσι στην ιστορία μία από τις πιο χαρακτηριστικές φωτογραφίες της Κατοχής.

Εξάλλου, η φωτογράφιση του οπλοπολυβολητή αντάρτη την ώρα που έπεφτε με το όπλο στα χέρια, χτυπημένος σε γερμανική ενέδρα στα Γραμμενοχώρια, τον αναδεικνύει άφοβο στις μάχες, καταδεικνύει ότι σκοπός του ήταν να φωτογραφίσει πάση θυσία την Αντίσταση στην Ηπειρο.²⁶

Για τη μοναδικότητα της φωτογραφίας αυτής έγραψε στο μηνιαίο περιοδικό "Φωτογράφος" ο ιστορικός φωτογράφος Αλκης Ξανθάκης: «Όσο όμως κι αν ερεύνησα, δεν κατόρθωσα να βρω φωτογραφίες απ' τον Εμφύλιο που να μην είναι καταγραφικές ή στημένες. Μια όμως που γνωρίζω είναι μοναδική κι ανεπανάληπτη. Είναι

Ο απαγχονισμός των πατριωτών Τόδουλου και Φαρίδη στις όχθες της λίμνης των Ιωαννίνων τον Μάρτη του 1944.

Χτύπησαν τον οπλοπολυβολητή...

Ασύρματος των ανταρτών.

Αετούπολα, Ζίτσα 1944.

η στιγμή που ο αντάρτης χτυπημένος απ' τη σφαίρα ετοιμάζεται να αφήσει το οπλοπολυβόλο του. Ο Κώστας Μπαλάφας ήταν μαζί με την ομάδα των ανταρτών όταν έπεσαν σε ενέδρα. Πρώτος χτυπήθηκε ο πολυβολητής της ομάδας, ενώ γύρω του επικρατούσε χάος. "Δεν είχα παρά μόνο κλάσματα δευτερολέπτου για να πατήσω το κουμπί και αμέσως να καλυφθώ", μου είχε πει ο Μπαλάφας. Η φωτογραφία αυτή δείχνει και λέει πολλά. Και μας κάνει περήφανους και για τον μεγάλο και σεμνό φωτογράφο και για το έπος που κατέγραψε».²⁷

"Κώστας Μπαλάφας: το Αντάρτικο στην Ηπειρο, ασπρόμαυρες φωτογραφίες 1940-1944"

«Στα χρόνια της Αντίστασης», θα γράψει ο Κώστας Μπαλάφας, «έζησα από κοντά τον αγώνα του ανθρώπου για ανεξαρτησία και αξιοπρέπεια, ενός λαού που στη δύσκολη ώρα τα έδωσε όλα για την πατρίδα, με την ελπίδα πως θα άλλαζε και τη δική του μοίρα. Είχα πάντα την πεποίθηση, παρ' όλες τις θυσίες, πως τελικά θα νικούσαν το δίκιο και η ελπίδα, θα νικούσε ο άνθρωπος».

Μετά την ηρωική Αντίσταση, βέβαια, ήρθε ο Εμφύλιος με τα γνωστά γεγονότα. Η καταφρόνια, οι εξορίες, οι εκτελέσεις, το ανεξέλεγκτο μίσος, τα φακελώματα, τα κομμένα κεφάλια κρεμασμένα σε κεντρικούς φανοστάτες για την κατατρομοκρατία του κόσμου.

Ο Κώστας Μπαλάφας θα γράψει γι' αυτά τα πέντε χρόνια: «Ατενίζοντας στα δειλινά του ορίζοντα αναπολούσα τους ατελείωτους σταυρούς των θυμάτων για τους αγώνες και τις ιδέες τους. Σκεπτόμουν τις στρατιές των εξοριστών και των προσφύγων με την καρδιά γεμάτη πίκρα και το στυφό στοιχείο της απογοήτευσης, πόσο αργά και άχαρα κυλάει η ζωή στον ξένο τόπο και πόσο σκληρή είναι η ζωή χωρίς την απαντοχή».

Δοκίμαζα κάθε μέρα πόσο λίγη είναι η χαρά στην πόλη για τη ζωή και πόσο μακριά από το δίκιο είναι οι νόμοι, σαν σκεπτόμουν τις χιλιάδες των εκτελεσμένων με δίκες σκοπιμότητας στα έκτακτα στρατοδικεία και ακόμα τα κομμένα κεφάλια των αγωνιστών, που εξαργύρωναν οι παρακρατικοί στα δημόσια ταμεία, μια λίρα το κομμάτι.

Αναλογιζόμουν τον πόνο για κείνες τις χαρο-

καμένες μάνες που έμειναν ολομόναχες, μοιρολογώντας σαν Ερινύες²⁸ στον ρη-μαγμένο τόπο, με τα βαθουλωμένα μάτια στερεμένα από δάκρυα, μάτια να περι-μένουν αυτούς που ποτέ δεν θα έρθουν, βυθισμένες στους ωκεανούς της προσω-πικής τους σιωπής. Πάντα θα αγναν-τεύουν στα ξάγναντα²⁹ μη δουν κάποιον να έρχεται από μακριά, γιατί δεν μπορούν να το καλοπιστέψουν πως για πάντα τούς έχασαν και τους μένει να ζήσουν χωρίς ελπίδα».³⁰

Ολάκερη αυτή την περίοδο ο Κώστας Μπαλάφας, κυνηγημένος όπως όλοι οι συναγωνιστές του, είχε πέσει σε νέες περιπέτειες. Βρισκόταν συνεχώς σε εγρή-γορη κι ετοιμότητα, για να περιώσει με κάθε θυσία το έργο του. Είναι κατόρθωμα πώς γλύτωσε το ευπαθές αυτό υλικό (τα φιλμ), όχι τόσο απ' τις πολεμικές κακου-χίες και τις υγρασίες που συσσωρεύονταν στις φυσικές κρυψώνες του, αλλά από τις γλώσσες της καταλαλιάς³¹ μιας μεγάλης περιόδου, που έφτασε μέχρι σχεδόν τις αρχές της δεκαετίας του 1990.³²

Ο Κώστας Μπαλάφας εμπιστεύθηκε το υλικό που είχε συγκεντρώσει στην οικο-γενειακή του φίλη Ιουλία Γοργόλη, θεω-ρώντας ότι υπήρχε κίνδυνος να κατασχεθεί, αν έμενε στα χέρια του. Εκείνη, το έκρυψε κάτω από το ξύλινο τα-βάνι ενός γιαννιώτικου σπιτιού. Ενα μέρος καταστράφηκε από την υγρασία, αλλά το υπόλοιπο έμεινε άθικτο και το παρέλαβε ο ίδιος, χωρίς κανέναν πλέον κίνδυνο, το 1975. Φιλμ που δεν θεω-ρούνταν επικίνδυνα ώστε να τα κρύψουν, όπως εκείνα με θέμα τη μαζική μεταφορά των Εβραίων από τα Γιάννενα σε γερμα-νικά στρατόπεδα, έπεσαν στα χέρια των αρχών ασφαλείας το 1944 και δυστυχώς εξαφανίστηκαν.³³

Η σημαντική αυτή φωτογραφική μαρτυ-ρία έγινε ευρέως γνωστή το 1991, όταν εξέδωσε ο ίδιος στα Γιάννενα, με δική του δαπάνη, το λεύκωμα-βιβλίο **“Κώστας Μπαλάφας: το Αντάρτικο στην Ηπειρο, ασπρόμαυρες φωτογραφίες 1940-1944”** εμπλουτισμένο με αυτούσιες δρα-ματικές αφηγήσεις του ίδιου και με πρόλογο του φίλου και συναδέλφου του Σπύρου Μελετζή. Το βιβλίο «αποτυπώνει με τον πιο αξιόπιστο τρόπο στιγμές εφιαλτικές αλλά και δόξας απ' τη Μετα-ξική δικτατορία, τον πόλεμο του '40, τη μαύρη Κατοχή, τις εκτελέσεις, την Αντί-σταση και την απελευθέρωση».³⁴

Ο στρατιωτικός διοικητής του Ε.Λ.Α.Σ. Στέφανος Σαράφης και ο πρωτοκαπετάνιος του Αρμ Βελουκιώτης μπαίνουν στις 28 Δεκεμβρίου του 1944 στα Γιάννενα.

«Θέλω να δώσω ένα γνήσιο ντοκου-μέντο καταχωρημένο σε εικόνα με τον αμείλικτο ρεαλισμό του φωτογραφι-κού φακού, όπως τον είδα και τον κατέγραψα με τη φωτογραφική μου μηχανή. Νιώθω χρέος για ένα μνημό-συνο των παλικαριών που βαριοκοι-μούνται στις βουνοπλαγιές και τα διάσελα, άψαλτοι και αμνημόνευτοι, σε πρόχειρους τάφους, χωρίς όνομα και σταυρό, σηματοδομένους μόνο με κύκλους και πέτρες που αράδιασαν με πόνο οι συναγωνιστές τους, για να θυμούνται τον τόπο που τους έθαψαν εκεί, κοντά στο μετερίζι που κρατού-σαν ζωντανό, μην τύχει και τους πα-τήσουν από λάθος οι περαστικοί...».

Αετόπουλα στη Ζίτσα σε οπλοασκήσεις υπό την εποπτεία του ΕΛΑΣίτη εκπαιδευτή.

«Δεν μπορώ να ξεκάσω μια κυρτωμένη γριούλα, που με πλησίασε με το βιβλίο μου στην αγκαλιά της και ανοίγοντάς το σε μια φωτογραφία με τα Αετόπουλα στη Ζίτσα, σπκώνοντας το βλέμμα της με κοίταξε στα μάτια και με φωνή ξεκάθαρη κι όλο περηφάνια, “αυτή εδώ η πρώτη με το ξύλινο τουφέκι είμαι ‘γω”, μου είπε».²¹

1. Κώστας Μπαλάφας. **Φωτογραφικό οδοιπορικό στο Άγιον Όρος 1969-2001**, εκδ. Αγιορείτικη Φωτοθήκη - Φωτογραφικό Αρχείο Μουσείου Μπενάκη, Άγιον Όρος - Αθήνα 2006.
2. **κακοτράχαλος -η -ο:** 1. (για έδαφος, τόπο) που είναι βραχώ-δης ή πετρώδης και κατά συνέπεια δύσβατος.
3. Βλ. τη διήγηση του Κώστα Μπαλάφα στο σπάνιο και ξεχωρι-στό βιογραφικό ντοκιμαντέρ της Βέρας Πάλμα: **“Κώστας Μπαλά-φας”**, που είχε γυριστεί το 1985, για λογαριασμό του Υπουργείου Πολιτισμού (ΥΠΠΕ), <https://www.youtube.com/watch?v=i2wzfqfMzZQ>.
4. απαγκισ -α -ο: **2β.** (μτφ.) προστασία.
5. **αγαρεύω, -ομαι:** επιβάλλω σε κπ. αναγκαστική και άμι-σθη εργασία || ζητώ από κπ. μια εξυπηρέτηση.
6. Βλ. τη διήγηση του Κώστα Μπαλάφα στο ντοκιμαντέρ της Βέρας Πάλμα: **“Κώστας Μπαλάφας”**, ο.π., (ΥΠΠΕ) & **Έφυγε ο φωτογράφος της Αντίστασης, Κώστας Μπαλά-φας**, βλ. tvxs, ο.π..
7. Έφυγε ο φωτογράφος της Αντίστασης, Κώστας Μπαλά-φας, βλ. tvxs, 11/10/2011, βλ.: <http://tvxs.gr/news/prosopa/efyge-o-fotografos-tis-antistasis-kostas-mpalafas>
8. **Έφυγε ο φωτογράφος της Αντίστασης, Κώστας Μπαλά-φας**, βλ. tvxs, ο.π..
9. Βλ. **Κώστας Μπαλάφας. Περί φωτογραφίας ή Η δυσκολία της δημιουργίας σε μια “εύκολη” τέχνη**, Συνέντευξη του Κώστα Μπαλάφα στον Νίκο Παναγιωτόπουλο, περιο-δικό ΤΕΤΑΡΤΟ, τεύχος Νο 23, Μάρτιος 1987, σελ. 74.
10. Απόσπασμα από το βιβλίο του Κώστα Μπαλάφα, **Το Αν-τάρτικο στην Ήπειρο: Ασπρόμαυρες φωτογραφίες 1940-1944**, αυτοέκδοση, χρόνος έκδοσης: 1991.
11. **Έφυγε ο φωτογράφος της Αντίστασης, Κώστας Μπαλά-φας**, βλ. tvxs, ο.π..
12. Βλ. τη διήγηση του Κώστα Μπαλάφα στο ντοκιμαντέρ της Βέρας Πάλμα: **“Κώστας Μπαλάφας”**, ο.π., (ΥΠΠΕ).
13. Βλ. **Κώστας Μπαλάφας. Περί φωτογραφίας ή Η δυσκο-λία της δημιουργίας σε μια “εύκολη” τέχνη**, ο.π.
14. Ο Λεάνδρος Βρανούσης, ο νεότερος εθνοσύμβουλος Ηπείρου της ΠΕΕΑ, υπήρξε στενός φίλος και συνοδοι-πόρος, σε ατέλειωτες πορείες, του Κώστα Μπαλάφα. Στον ακαδημαϊκό του βίο ήταν διευθυντής του Κέντρου Ερεύνης του Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών.
15. Βλ. τη διήγηση του Κώστα Μπαλάφα στο ντοκιμαντέρ της Βέρας Πάλμα: **“Κώστας Μπαλάφας”**, ο.π., (ΥΠΠΕ).
16. **αναμερίζω, -ομαι:** (λαϊκότρ.) απομακρύνω κπ. ή κτ., τον παραμερίζω. || απομακρύνομαι, παραμερίζω.
17. **γκρας** ο: είδος παλαιού οπισθογεμούς τουφεκιού γαλ-λικού υποδείγματος 1874, σχετικά αργού στη χρήση σε σύγκριση με τα πιο σύγχρονα τουφέκια που χρησιμο-ποιήθηκαν στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.
18. **αστρέχα ή αστράχα** ή, σπανιότερα, **οστρέχα π:** το γείσο της στέγης στα σπίτια με κεραμοσκεπή, η άκρη που προεξέχει, και κατ' επέκταση η υδρορορή της στέγης. Ο λόγος ύπαρξης της αστρέχας είναι να μην τρέχουν τα νερά της βροχής πάνω στους τοίχους.
19. **σιντέφι ή σεντέφι** το: κάτι που καλύπτει την εσωτερική πλευρά θαλασσινών οστράκων, και το οποίο χρησιμο-ποιούμε ως υλικό..
20. Βλ. τη διήγηση του Κώστα Μπαλάφα στο ντοκιμαντέρ της Βέρας Πάλμα: **“Κώστας Μπαλάφας”**, ο.π., (ΥΠΠΕ).
21. Βλ. Κώστας Μπουμπουρής, **“Ο Κώστας Μπαλάφας και η Ελλάδα του”**, Εκδοση: Κώστας Μπουμπουρής - Στέφα-νος Κωστόυλας. Αθήνα, 2010, σελ. 46.
22. **κατσαπιλιός** ο: 1. υβριστικός χαρακτηρισμός για τους αντάρτες, κυρίως κατά τη διάρκεια του εμφύλιου πολέ-μου. **2.** (παρωχ.) κλέφτης.
23. Βλ. τη διήγηση του Κώστα Μπαλάφα στο ντοκιμαντέρ της Βέρας Πάλμα: **“Κώστας Μπαλάφας”**, ο.π., (ΥΠΠΕ).
24. Βλ. Κώστας Μπουμπουρής, **“Ο Κώστας Μπαλάφας και η Ελλάδα του”**, Εκδοση: Κώστας Μπουμπουρής - Στέφα-νος Κωστόυλας. Ετος έκδοσης: Αθήνα, 2010.
25. Βλ. **Κώστας Μπαλάφας. Περί φωτογραφίας ή Η δυσκο-λία της δημιουργίας σε μια “εύκολη” τέχνη**, Συνέντευξη του Κώστα Μπαλάφα στον Νίκο Παναγιωτόπουλο, πε-ριοδικό ΤΕΤΑΡΤΟ, τεύχος Νο 23, Μάρτιος 1987, σελ. 74.
26. **Έφυγε ο φωτογράφος της Αντίστασης, Κώστας Μπαλά-φας**, βλ. tvxs, ο.π..
27. Βλ. Κώστας Μπουμπουρής, **“Ο Κώστας Μπαλάφας και η Ελλάδα του”**, ο.π., Αθήνα, 2010, σελ. 29.
28. **ερινύα π:** α. **Ερινύα**, καθεμία από τις γυναικείες θεότι-τες της ελληνικής μυθολογίας, οι οποίες είχαν ως προ-ορισμό να τιμωρούν εκείνους που παρέβαιναν τους ηθικούς νόμους. Οι **Ερινύες** ήταν προσωποποίηση των τύψεων της συνείδησης. β. (πληθ.) οι τύψεις.
29. **ξάγναντο** το: (λογοτ.) ψηλό και περίοπτο μέρος από όπου μπορεί κανείς να αγναντέψει.
30. Κώστας Μπουμπουρής, **“Ο Κώστας Μπαλάφας και η Ελ-λάδα του”**, ο.π., Αθήνα, 2010, σελ. 192.
31. **καταλαλιά π:** (λαϊκότρ.) κακολογία, κακόπιστη συνήθ. κριτική.
32. Βλ. Κώστας Μπουμπουρής, **“Ο Κώστας Μπαλάφας και η Ελλάδα του”**, ο.π., Αθήνα, 2010, σελ. 29.
33. Ανυπόγραφο, **Πέθανε ο φωτογράφος Κώστας Μπαλά-φας**, εφημερίδα Τα Νέα, 09/10/2011: <http://www.tanea.gr/news/nsin/article/4663646/?iid=2>
34. Βλ. Κώστας Μπουμπουρής, **“Ο Κώστας Μπαλάφας και η Ελλάδα του”**, ο.π., Αθήνα, 2010, σελ. 41.
35. **διάσελο** το [δια- σέλ(α) -ο]: (λογοτ., λαϊκότρ.) ο αυχένος του βουνού.
36. Βλ. Δήμητρα Ρούμπουλα, **Εδώ είναι ένας λαός τραντα-χτός**, εφημερίδα Έθνος, 04/02/2011.

παιδότοπος

ΒΑΓΓΕΛΗΣ
Θ. ΚΑΚΑΤΣΑΚΗΣ
kakatsakis@sch.gr

11ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΧΑΝΙΩΝ

Υγιεινή Διατροφή και Τοπικά Προϊόντα

Καλοί μου φίλοι, καλό Σαββατοκύριακο!

Μια απ' τις πολλές και καλά σχεδιασμένες δράσεις που έχουν μέχρι τώρα οργανώσει οι δασκάλες του 11ου Νηπιαγωγείου Χανίων, η Μαρία Σκορδύλη, η Ελένη Βλνσιδν και η Μαρία

Φωτάκη, με επίκεντρο τον σχολικό κήπο (τι σπουδαία δημιουργία!) κι αυτή που γλαφυρά μας περιγράφουν στον σημερινό Παιδότοπο. Κάνοντας γι' άλλη μια φορά πράξη την "οικολογική φιλοσοφία" κατά δήλωσή τους. Περί τοπικών προϊόντων και υγιεινής διατροφής ο λόγος, λοιπόν... διά στόματος νηπίων. Των συ-

κεκριμένων νηπίων με... διερμηνείες τις δασκάλες τους, που επιβεβαιώνουν με τον καλύτερο τρόπο την φράση του Ρόμπερτ Φούλγκμαν ότι «τα πιο σημαντικά πράγματα τα μαθαίνουμε στο νηπιαγωγείο».

Πάντα αξίες, πάντα στις επάλξεις της προσφοράς και της πρωτοπορίας, καλές μου συνα-

δέλφισσες! Και, βέβαια, πάντα ανοικτός ο Παιδότοπος να φιλοξενεί τις δράσεις που χάριν των παιδιών, πάντα "με λογισμό και μ' όνειρο", για να χρησιμοποιήσω την φράση του Ποιητή, οργανώνετε!

**Σας χαιρετώ με αγάπη όλους!
Βαγγέλης Θ. Κακατσάκης, δάσκαλος**

Αναζητώντας τη χαρά αντί της αγωνίας, το άρωμα του κόσμου και της ύπαρξής μας, συνδέοντας τη λογική με τις αισθήσεις, απελευθερώνοντας τη συμπαντική μας ιδιαιτερότητα, όλοι εμείς, στο 11ο Νηπιαγωγείο Χανίων, κάνοντας πράξη τα τελευταία χρόνια την οικολογική φιλοσοφία, συμμετείχαμε στην Ημέρα Δράσης για την Υγιεινή Διατροφή και τα Τοπικά Προϊόντα την Παρασκευή 29 Ιανουαρίου 2016. Η συγκεκριμένη δράση οργανώθηκε από το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Βάμου και εντάσσεται στις "Δράσεις Διά Βίου Μάθησης για το Περιβάλλον και την Αειφορία" στην Περιφέρεια Κρήτης, σε συνεργασία με την Υπεύθυνη Σχολικών Δραστηριοτήτων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Χανίων. Ως στόχο είχε να γνωρίσουν τα νήπιά μας και οι γονείς τους μα και η τοπική κοινωνία ευρύτερα, τη δυνατότητα μέσα από το σχολικό μας κήπο, να προωθηθεί η αλλαγή και η βελτίωση του σχολικού περιβάλλοντος και η υγιεινή διατροφή με προϊόντα των σχολικών κήπων.

Ο σχολικός μας κήπος έχει δημιουργηθεί το 2014, όταν το 11ο Νηπιαγωγείο Χανίων εγκρίθηκε από το ΙΚΥ και συμμετείχε σε πολυμερή Σχολική Σύμπραξη Comenius 2013-2015, με το σχέδιο E.U.R.O.P.E. - European Union Regions in Our Pupils' Eyes. Με την υποστήριξη μαθητών, γονέων, πολιτών και των εθελοντών γεωπόνων του "Πράσινου Σχολείου" και ως

υπέρμαχοι της περιβαλλοντικής θεώρησης ότι η δημιουργία και ιδιαίτερα η συντήρηση ενός κήπου στον χώρο του σχολείου παρέχει αισθητική απόλαυση, προκαλεί την αλλαγή του μικροκλίματος, δίνει τη δυνατότητα για φυσική δραστηριότητα, συμβάλλει στην καλή υγεία, δίνει τη δυνατότητα για επαφή των παιδιών με τη φύση και μπορεί να χρησιμοποιηθεί με πολύ καλά αποτελέσματα στην εκπαιδευτική διαδικασία για την επίτευξη των στόχων για συμμετοχή και ενδιαφέρον των μαθητών για τα κοινά, δημιουργήσαμε το δικό μας σχολικό κήπο.

Στα χρόνια που πέρασαν διαπιστώσαμε ότι ο κήπος αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για την εκπαίδευση για την αειφορία και την εκπλήρωση των στόχων του αειφόρου σχολείου σε όλους τους πυλώνες αειφορίας. Είναι ένα έργο

μέσα από το οποίο δίνονται ευκαιρία στους μαθητές για συμμετοχή, για δράση, για ενημέρωση και για απόκτηση γνώσεων για πολλά θέματα που συνδέονται με την αειφορία, για ανάπτυξη ενδιαφέροντος για τα κοινά θέματα. Ακόμα μπορεί να γνωρίσουν τα τοπικά προϊόντα και να ασχοληθούν με τη διάθεση των προϊόντων

αυτών και τη σύνδεση με την διατροφή και την υγεία.

Η εργασία των μαθητών για την επίτευξη του "κοινού στόχου", δηλαδή της δημιουργίας και της συντήρησης του σχολικού κήπου, λειτουργεί στην ανάπτυξη συνεργατικών σχέσεων μέσα στη σχολική κοινότητα σε πολλαπλά επίπεδα. Ως προϊόν των προηγούμενων ετών υπήρξε το συνεργατικό φυτολόγιό μας, οδηγός για τα καινούργια μας νήπια.

Τις ημέρες αυτές προ της

δράσης μας τα παιδιά είχαν επεξεργαστεί τη θεματική ενότητα "Τα προϊόντα του τόπου μας". Με ερευνητικές διαδικασίες είχαν εντοπίσει τη κλωρίδα των Χανίων και γνώριζαν ότι τα πορτοκάλια και το λάδι είναι ποιοτικά, υψηλής διατροφικής αξίας προϊόντα του τόπου μας. Με κατάλληλες στρατηγικές οδηγήθηκαν στην απόφαση να κάνουν χρήση των προϊόντων αυτών και να δημιουργήσουν αρωματικά λάδια από βότανα του κήπου μας.

Στις 29 Ιανουαρίου 2016, τα νήπιά μας με διάθεση δημιουργίας, ακολουθώντας το άρωμα των βοτάνων μας, το άρωμα του κόσμου και της ύπαρξής τους οδηγήθηκαν στο βοτανικό μας κήπο, έκοψαν βότανα και τα έβαλαν σε μπουκάλια με λάδι. Τα προσέφεραν στους γονείς τους με τις οδηγίες ωρίμασης και χρήσης τους.

Πώς λοιπόν θα μπορούσε να κλείσει ωραιότερα αυτή η δράση; Πολύ διψασμένα από την προσπάθεια στον κήπο και με δεδομένο τη μεγάλη ποσότητα τέτοιων προϊόντων στον χώρο του 11ου Νηπιαγωγείου

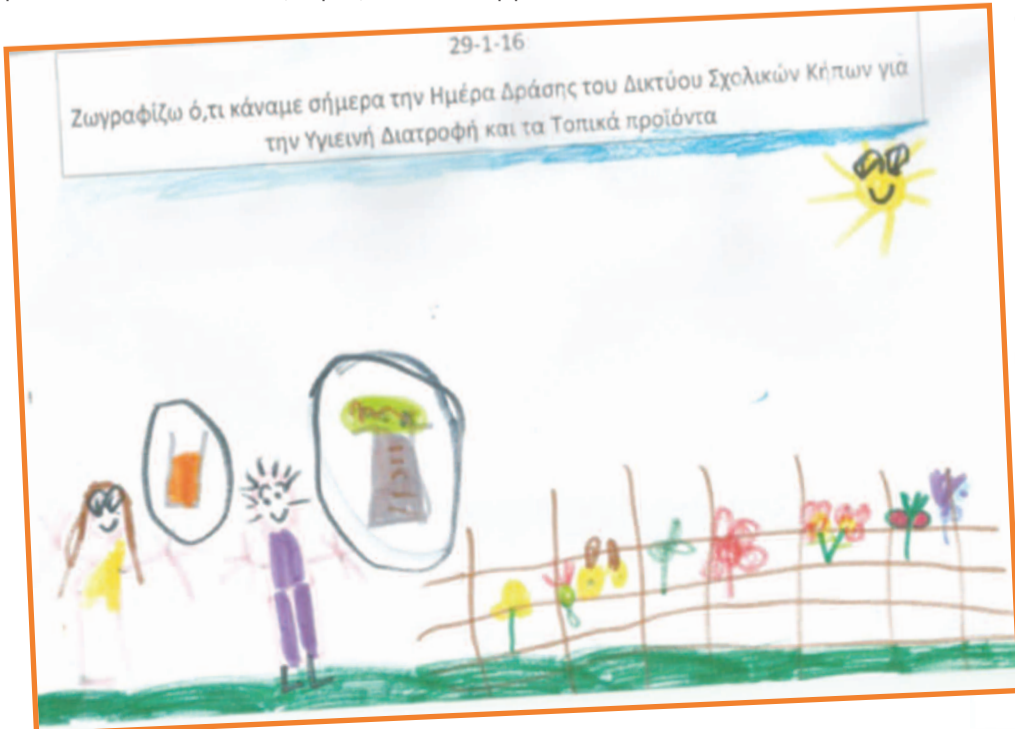
μας τις ημέρες αυτές, οι μαθητές μας έστυσαν πορτοκάλια που είχαν φέρει οι ίδιοι από τις καλλιέργειες των γονιών τους και που είχαν οι ίδιοι μαζέψει. Η δράση μας έκλεισε με την αποτύπωση της εμπειρίας τους στο χαρτί ως ανάμνηση όσων ζήσαμε την ημέρα εκείνη.

Το Τοπικό Δίκτυο "Ενας κήπος στο σχολείο μου" που είναι ενταγμένο το 11ο Νηπιαγωγείο, προωθεί ανάλογες δράσεις για την τοπική κλωρίδα, την ευαισθησία για τη σημασία της βιοποικιλότητας και παρέχει γνώσεις καλλιέργειας.

Παράλληλα προωθεί την υγιεινή διατροφή, ενθαρρύνοντας την κατανάλωση τοπικών προϊόντων βιολογικής-οικολογικής καλλιέργειας με μείωση του οικολογικού αποτυπώματος.

Το 11ο Νηπιαγωγείο Χανίων συνεχίζει τις δράσεις του με επίκεντρο τον σχολικό κήπο και πολύ σύντομα θα οργανώσει την επόμενη δράση του με πρωταγωνιστές τους μικρούς μαθητές μας και τους γονείς τους.

Μαρία Σκορδύλη, Ελένη Βλνσιδν, Μαρία Φωτάκη.

Ερωτητήκαμε ακούγοντας το “Φωτιά στο Λιμάνι”, χορέψαμε ξέφρενα κάτω από τους ήχους του “Αδρεναλίνη”, του “Βασιλιά της Σκόνης”, της “Ρίτας” και το ταξίδι συνεχίστηκε μετά το τέλος των “Ξύλινων Σπαθιών” το 2004 μέσα από το “Μόχα” το “Όταν πεθαίνει κάθε ομορφιά”... Ο Παύλος Παυλίδης, ο frontman μιας από τις πιο επιδραστικές μπάντες των 90s και σήμερα συνεχιστής της μουσικής τους παράδοσης μαζί με τους B-movies είναι από τους μουσικούς που μιλάει μέσα από τους στίχους και τη μουσική του. Με την ευκαιρία της παρουσίας του στα -αγαπημένα του όπως λέει Χανιά- και τις εμφανίσεις του στο Boheme, δεν αντισταθήκαμε στην πρόκληση μιας κουβέντας μαζί του.

Ο ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ ΓΙΑ ΤΑ “ΞΥΛΙΝΑ ΣΠΑΘΙΑ”, ΤΟΥΣ B-MOVIES, ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ, ΤΑ ΧΑΝΙΑ

Το “Ατλαντίς” για το Παλιό Λιμάνι το “Στο Βράχο” για την Απτέρα

ΓΙΩΡΓΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΣ

Τι σε έφερε πάλι στα Χανιά για δύο ακουστικές εμφανίσεις;

Εδώ και αρκετά χρόνια το κάνω αυτό. Και τώρα με τον Ορέστη, στο πιάνο αυτός, στην κιθάρα εγώ. Είναι κάτι που μου αρέσει πολύ, γιατί χάνεται όλη η ευκολία που σου δίνει η μπάντα και γιατί καταλαβαίνει ο κόσμος από που έχουν ξεκινήσει κάποια κομμάτια, έχει την πρώτη αίσθηση που προκάλεσαν και σε εμένα. Κλασική κιθάρα, απλά πράγματα.

ΝΕΟΣ ΔΙΣΚΟΣ

Η τελευταία σου δουλειά, το “Στον Διπλανό Ουρανό” (Μάιος 2015) αγαπήθηκε από τον κόσμο αλλά πριν συμπληρωθεί καλά-καλά ένας χρόνος από την κυκλοφορία της επανέρχεσαι με ένα ακόμα δίσκο. Γιατί αυτό;

Οντως πριν καλά κλείσει ένας χρόνος θα έχουμε βγάλει και δεύτερο δίσκο και αυτό είναι κάτι πολύ καινούργιο για μένα. Συνήθως περνάνε 2-3 χρόνια για να βγάλω νέο δίσκο. Λίγο πριν κατέβω στην Κρήτη παραδώσαμε στην εταιρεία το υλικό για τη νέα δουλειά. Το “Στον Διπλανό Ουρανό”, το ευχαριστήθηκα πολύ γιατί απομόνωσα ένα υλικό με συγκεκριμένο ύφος και έκανα μια ενότητα με μπαλάντες και ήσυχο κλίμα. Και τώρα έρχεται το άλλο του μισό που είναι τελείως διαφορετικό με ένταση και χορό. Σε ένα μήνα θα έχουμε τη νέα δουλειά μας το “Μια πυρκαγιά σε ένα σπιρτόκουτο”.

Τα τελευταία χρόνια μαζεύτηκαν τόσο πολύ υλικό που είχα τη δυνατότητα να το μοιράσω σε δύο διαφορετικές ενότητες: “Στο Διπλανό Ουρανό” που είναι πιο ήσυχο και στο “Μια πυρκαγιά σε ένα σπιρτόκουτο” που είναι πιο δυναμικό και πιο χορευτικό. Θα μπορούσε να είναι ένας διπλός δίσκος.

Είναι καλή εποχή για τραγούδια και δίσκους;

Το να πουλάμε δίσκους δεν ήταν ποτέ προσοδοφόρο, επομένως δεν έχει αλλάξει κάτι στην επαγγελματική μας διάσταση. Τώρα τους δίσκους ο κόσμος τους ακούει κυρίως στο you tube και στο διαδίκτυο. Έτσι για μας σημασία δεν έχει το πόσο θα πουλήσει, αλλά πόσο θα αρέσει και πόσο θα κυκλοφορήσει διαδικτυακά και από αυτήν την άποψη δεν πρέπει να έχουμε παράπονο.

Είναι πιο δίκαιο αυτό για τους καλλιτέχνες εν συγκρίσει με το παρελθόν που μετρούσαν οι πωλήσεις των δίσκων και εκεί και αν σε στήριζε η εταιρεία για να κάνεις καριέρα;

Σίγουρα έχει μειωθεί πάρα πολύ η παν-

«Ο τρόπος που με συνοδεύουν στο πάληκο οι B-movies είναι αυτό που ονειρεύτηκα σε ό,τι αφορά τον τρόπο του παιχνιδιού και το ύφος, είναι κάτι πολύ σημαντικό που δεν το ήξευρα κανείς»

ΕΠΑΝΕΝΩΣΗ ΤΩΝ “ΞΥΛΙΝΩΝ ΣΠΑΘΙΩΝ”;

Ρωτάει ο κόσμος αν θα έχουμε κάποια στιγμή reunion-επανεένωση των “Ξύλινων Σπαθιών”, σε έχει απασχολήσει ένα

τέτοιο ενδεχόμενο;

Δεν είναι κάτι που αποκλείω αλλά ειδικά αυτό το διάστημα είμαι τόσο αφοσιωμένος στους B-movies που είναι το τελευταίο που σκέφτομαι. Αν πούμε κάποια στιγμή να κάνουμε ένα one-off για συναισθηματικούς λόγους, τότε εντάξει. Αλλά αυτό που επείγει για μένα είναι αυτό που κάνω με τους B-movies και έχουμε δουλέψει πολύ για αυτό με τα παιδιά. Ο τρόπος που με συνοδεύουν στο πάληκο είναι αυτό που ονειρεύτηκα σε ό,τι αφορά τον τρόπο του παιχνιδιού και το ύφος. Είναι κάτι πολύ σημαντικό που δεν το ήξευρα κανείς. Γιατί είναι μια ομάδα που λειτουργεί ασταμάτητα 8 χρόνια χωρίς τη βοήθεια του κοινού που είχαν τα “Ξύλινα Σπαθιά” που από τότε

που δημιουργήθηκαν ήταν sold out διαρκώς. Εχω αγαπήσει αυτήν την ομάδα, τους B-movies, ακριβώς επειδή αγωνίζονται χωρίς ισχυρή υποστήριξη.

Σε κουράζει όπου πηγαίνεις να ακούς για τα “Ξύλινα Σπαθιά”;

Εδώ και αρκετό καιρό δεν συμβαίνει αυτό. Τα πρώτα 3-4 χρόνια συνέβαινε και το καταλάβαινα ότι ο κόσμος ήξερε τα “Ξύλινα Σπαθιά”. Κτίζουμε κάτι διαφορετικό σιγά-σιγά και ίσως για αυτό το αγαπάω με ένα τρόπο ιδιαίτερο. Είμαστε πλέον μια οικογένεια με τους B-movies.

Τι ακούς αυτήν την εποχή;

Είναι τόσο πολλή η πληροφορία που δεν μπορώ να πω κάτι συγκεκριμένο. Ακούω τόσα πολλά ξένα πράγματα που ελικρινά υπάρχει συνωστισμός. Και η μουσική και το σινεμά πιστεύω ότι πάνε πολύ καλά. Υπάρχει υπερπαραγωγή και πολλά ενδιαφέροντα πράγματα που φτάνουν στα αυτιά και στα μάτια μας.

Ελληνικό ροκ ακούς;

Εχω πάντα ανοικτά τα αυτιά μου να ακούσω κάτι καινούργιο. Δεν νομίζω ότι συμβαίνει κάτι συναρπαστικό σε αυτή τη σκηνή. Αυτήν την εποχή επειδή ετοιμάζω και μουσική για ένα χοροθέατρο, ακούω παράξενες μουσικές και βλέπω... περιέργως

παραστάσεις. Είναι μια παράσταση που θα παιχτεί τη Μεγάλη Εβδομάδα στο Σύγχρονο Θέατρο στην Αθήνα, από μια νέα ομάδα χορευτών με τους οποίους συνεργάζομαι. Αυτός είναι ένας κόσμος μαγικός για μένα. Πολύ πειραματικά και πρωτοποριακά πράγματα. Μπαίνω σε αχαρτογράφητα νερά και αυτό με έχει συναρπάσει.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΧΑΝΙΑ

Τελικά το “Φωτιά στο Λιμάνι” είναι γραμμένο για τα Χανιά; Αυτήν την εντύπωση έχουμε

οι περισσότεροι Χανιώτες...

Οχι, το “Ατλαντίς” είναι για το παλιό λιμάνι των Χανίων που τύχαινε την εποχή που το έγραφα να είναι αγαπημένο μου στέκι. Υπήρχε και ένα club ο “Μύθος” που έχει γίνει θρύλος, με ένα καταπληκτικό κλίμα της εποχής εκείνης. Με μουσικές από την έκρηξη της ελληνικής σκηνής τότε με τις “Τρύπες”, ακολούθησαν τα “Ξύλινα Σπαθιά”, οι Στέρεο Νόβα, σχήματα που είχαν και ένα ενδιαφέρον καλλιτεχνικό οι δίσκοι τους έξω από την ένταση της διασκέδασης. Επίσης το “Στο Βράχο” είναι γραμμένο στην Απτέρα στο κάστρο. Τα Χανιά είναι από τις αγαπημένες μου πόλεις. Αισθάνομαι τυχερός που βρίσκομαι σε ένα τέτοιο περιβάλλον χωρίς να χρειαστεί να αλλάξω χώρα.

Επιμέλεια:
ΣΑΚΗΣ ΚΟΥΒΑΤΣΟΣ
info@herb.gr

Βιότοπος - περιγραφή

Μουριά ανήκει στο γένος *Morus* της οικογένειας *Moraceae* (Μορεωδών). Υπάρχουν πολλά είδη μουριάς, που φύονται σε διάφορα μέρη της γης.

Μουριά

Ανάμεσα σε αυτά μερικά από τα πιο σπουδαία είναι τα εξής:

Η μαύρη μουριά (*Morus nigra*) κατάγεται από περιοχή της Κασπίας Θάλασσας και έχει εισαχθεί και στη χώρα μας από πανάρχαια εποχή. Στην αρχαιότητα ήταν γνωστή με το όνομα Συκάμινος (Θεόφραστος) και Μορέα (Διοσκουρίδης).

Η άσπρη μουριά (*Morus alba*) κατάγεται πολύ πιθανό από την Κίνα και οφείλει το όνομα της στους άσπρους καρπούς της. Στη διάρκεια των δύο τελευταίων χιλιετηριδίων διαδόθηκε από τον άνθρωπο σε όλη την Ασία, την Ευρώπη, σε μερικές περιοχές της Αφρικής και στη Β. Αμερική. Στη χώρα μας ήλθε στα βυζαντινά χρόνια μαζί με αυγά μεταξοσκώληκα από την Κίνα (όπως αναφέρει ο Προκόπιος).

Η κόκκινη μουριά (*Morus rubra*) είναι γηγενής των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής.

Στη χώρα μας τη συναντούμε με τα ονόματα Μουριά, Ξυνομουριά ή Συκαμινιά. Η μαύρη είναι μεγαλύτερη, αντέχει καλύτερα στο κρύο από τη λευκή και είναι μακροβιότερη των άλλων.

Η μουριά είναι ένα δέντρο που τα φύλλα του έχουν το χαρακτηριστικό να αποτελούν τη μοναδική κατάλληλη τροφή για να εκτραφεί ο μεταξοσκώληκας και να δώσει την πολυτιμότερη φυτική ίνα, το μετάξι.

Είναι δέντρο φυλλοβόλο που φτάνει ύψος τα 12-15 μέτρα. Έχει φλοιό γκριζοσταχτωπό με επιφανειακό ριζικό σύστημα. Τα φύλλα της, ωσειδή, καρδιοειδή ή λοβώδη, έχουν μήκος 6-18 εκατοστά, εναλλάσσονται και είναι έμμισχα με πριονωτές άκρες, κάτω επιφάνεια ελαφρά χνουδωτή και άνω πράσινη στιλπνή. Άνθη μικρά, μονογενή, πρασινωπά ή κιτρινωπά, διατεταγμένα κατά αρσενικούς και θηλυκούς ίσουλους είτε πάνω στο ίδιο δέντρο (μόνοικα) είτε σε διαφορετικά (δίοικα). Μετά τη γονιμοποίηση

τα θηλυκά άνθη γίνονται σαρκώδη και σχηματίζουν ένα ψευδοκαρπο, χυμώδη, γλυκόξινο που έχει τη μορφή βατόμουρου, χρώματος λευκομελί, μελανό ή ρόδινο, ανάλογα με τις ποικιλίες. Αυτός ο καρπός είναι βρώσιμος πριν την ωρίμαση.

Στη μεταξοσκωληκτοτροφία προτιμούνται ποικιλίες μόνοικες αλλά με στείρα θηλυκά άνθη ή δίοικες αρσενικές, ώστε να μην μπορούν να παράγουν καρπούς, οι οποίοι είναι ανεπιθύμητοι στην εκτροφή του μεταξοσκώληκα.

Είναι δέντρο αρκετά ανθεκτικό στις δύσκολες συνθήκες της υποτροπικής και εύκρατης ζώνης όπου καλλιεργείται και σε εδάφη ποικίλης σύνθεσης. Για να αποδώσει όμως καλή και αρκετή παραγωγή θέλει ήπιο και δροσερό περιβάλλον και έδαφος γόνιμο, με καλή στράγγιση και ουδέτερο PH.

Ιστορικά στοιχεία

Στην Ελλάδα η μουριά καλλιεργείται εδώ και 3000 χρόνια. Από τα παλαιά χρόνια τόσο η λευκή όσο και η μαύρη μουριά ήταν σεβαστά ως σύμβολο σοφίας.

Η λευκή μουριά χρησιμοποιείται ευρύτατα στην κινέζικη ιατρική εδώ και αιώνες. Αυτό το είδος το καλλιεργούσαν οι Κινέζοι από το 2960π.Χ. για την εκτροφή μεταξοσκωλήκων (τρώνε τα φύλλα). Τα φύλλα της μαύρης μουριάς έκαναν τραχύτερο το μετάξι και δεν τα προτιμούσαν.

Στην Ευρώπη χρησιμοποιούσαν το φλοιό και τα φύλλα της μαύρης μουριάς για θεραπευτικούς σκοπούς από τον 16ο αιώνα. Τα μούρα τα χρησιμοποιούσαν σε φλεγμονές και ως αιμοστατικά. Τον φλοιό για τονόδο. Τα φύλλα για δαγκώματα ερπετών και ως αντίδοτο στη δηλητηρίαση από ακόνιτο.

Από τους καρπούς παρήγαγαν γλυκά και σι-

φλαβονοειδή.

Άνθιση - χρησιμοποιούμενα μέρη - συλλογή

Η μουριά ανθίζει από τον Μάρτιο μέχρι τον Μάιο. Για θεραπευτικούς σκοπούς χρησιμοποιούνται φλοιός, καρποί, φύλλα και μικρά κλαδιά.

Θεραπευτικές ιδιότητες και ενδείξεις

Οι θεραπευτικές ιδιότητες του δέντρου διαφέρουν ανάλογα με το χρησιμοποιούμενο τμήμα.

Τα μούρα είναι αντιοξειδωτικά, καθαρτικά, τονωτικά και θρεπτικά.

Τα φύλλα καθαρίζουν το ήπαρ και τα μάτια. Είναι αντιοξειδωτικά, αντιβακτηριδιακά, ιδρωταγωγά, αποχρεμπτικά.

Τα μικρά κλαδιά τονώνουν το ανοσοποιητικό σύστημα, είναι αντιρρευματικά, αντιυπερτασικά και αναλγητικά.

Ο φλοιός της ρίζας είναι κατασταλτικός, διουρητικός, αποχρεμπτικός και αντιυπερτασικός.

Οι καρποί είναι χρήσιμοι ως θρεπτικός παράγοντας κατά την ανάρρωση από παθήσεις όπως κρυολογήματα, γρίπη, βήχα, άσθμα, ζαλάδες και το βούισμα των αυτιών. Τα μαύρα μούρα τρώγονται για τον διαβήτη.

Το έγχυμα των μικρών κλαδιών είναι χρήσιμο σε πόνους στις αρθρώσεις, σε οίδημα και ριχνει την πίεση.

Ο φλοιός της ρίζας είναι διαλυτικός και διουρητικός. Το αφέψημα του φλοιού της ρίζας βοηθά στο άσθμα.

Τα φύλλα σε έγχυμα 40-80 γραμμάρια ανά λίτρο, είναι καλό αντιπυρετικό. Το ίδιο έγχυμα πιο συμπυκνωμένο σε γαργάρες καταπραΰνει τον πονόδο.το.

Παρασκευή και δοσολογία

Τα μαύρα μούρα καταναλώνονται σαν μέρος υγιεινής διατροφής. Τα άλλα μέρη παρασκευάζονται ως αφέψημα. Για το αφέψημα του φλοιού βράζουμε μία κουταλιά του φαγητού από θρύμματα της ρίζας, σε 1,5 φλιτζάνι νερό για 1 λεπτό. Σβήνουμε τη φωτιά και το αφήνουμε σκεπασμένο για 1-2 ώρες. Σουρώνουμε και πίνουμε ένα μικρό ποτήρι του κρασιού 3 φορές την ημέρα πριν το φαγητό.

Προφυλάξεις

Πρέπει να αποφεύγουμε την υπερβολική κατανάλωση των μούρων γιατί θα μας προκαλέσουν διάρροια. Αποφεύγουμε τα φύλλα και τον φλοιό αν έχουμε αδύναμους πνεύμονες.

Συστατικά - χαρακτήρας

Ο καρπός της μουριάς (ιδιαίτερα της μαύρης) είναι εξαιρετικά χυμώδης και εύγευστος. Και τα δύο δέντρα έχουν παρόμοιες θεραπευτικές εφαρμογές. Οι καρποί περιέχουν ηλεκτρίνη, βιταμίνη C, τανίνη, σάκχαρο, μηλικό οξύ, λευκωματούχες ουσίες, άλατα, κόμια και ελάχιστο λίπος. Τα φύλλα περιέχουν ανθοκυανίνες και

φλαβονοειδή.

Η μουριά ανθίζει από τον Μάρτιο μέχρι τον Μάιο. Για θεραπευτικούς σκοπούς χρησιμοποιούνται φλοιός, καρποί, φύλλα και μικρά κλαδιά.

Οι θεραπευτικές ιδιότητες του δέντρου διαφέρουν ανάλογα με το χρησιμοποιούμενο τμήμα.

Τα μούρα είναι αντιοξειδωτικά, καθαρτικά, τονωτικά και θρεπτικά.

Τα φύλλα καθαρίζουν το ήπαρ και τα μάτια. Είναι αντιοξειδωτικά, αντιβακτηριδιακά, ιδρωταγωγά, αποχρεμπτικά.

Τα μικρά κλαδιά τονώνουν το ανοσοποιητικό σύστημα, είναι αντιρρευματικά, αντιυπερτασικά και αναλγητικά.

Ο φλοιός της ρίζας είναι κατασταλτικός, διουρητικός, αποχρεμπτικός και αντιυπερτασικός.

Οι καρποί είναι χρήσιμοι ως θρεπτικός παράγοντας κατά την ανάρρωση από παθήσεις όπως κρυολογήματα, γρίπη, βήχα, άσθμα, ζαλάδες και το βούισμα των αυτιών. Τα μαύρα μούρα τρώγονται για τον διαβήτη.

Το έγχυμα των μικρών κλαδιών είναι χρήσιμο σε πόνους στις αρθρώσεις, σε οίδημα και ριχνει την πίεση.

Ο φλοιός της ρίζας είναι διαλυτικός και διουρητικός. Το αφέψημα του φλοιού της ρίζας βοηθά στο άσθμα.

Τα φύλλα σε έγχυμα 40-80 γραμμάρια ανά λίτρο, είναι καλό αντιπυρετικό. Το ίδιο έγχυμα πιο συμπυκνωμένο σε γαργάρες καταπραΰνει τον πονόδο.το.